

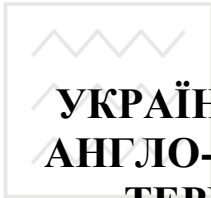
Національний університет
водного господарства
та природокористування

Національний університет водного господарства та
природокористування

Національний університет
водного господарства
та природокористування

В. І. Корбутяк, М. Ф. Малиновська

Національний університет

**УКРАЇНСЬКО-АНГЛІЙСЬКИЙ ТА
АНГЛО-УКРАЇНСЬКИЙ СЛОВНИК
ТЕРМІНІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Рівне 2018

УДК 001.102:378(038)=811.161.2=811.111

К66

Рецензенти:

Воробйова І. А., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри практики англійської мови Рівненського державного гуманітарного університету;

Веремчук Ю. В., кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов Національного університету водного господарства та природокористування.

Рекомендовано вченою радою Національного університету водного господарства та природокористування.

Протокол № 4 від 22 червня 2018 р.

Корбутяк В. І., Малиновська М. Ф.

К66 Українсько-англійський та англо-український словник термінів вищої освіти / В. І. Корбутяк, М. Ф. Малиновська. – Рівне : НУВГП, 2018. – 145 с.

ISBN 978-966-327-402-7

У словнику узагальнено міжнародну та європейську термінологію, список скорочень англійською і українською мовами, що описують організацію, функціонування й розвиток вищої освіти. Містить тлумачення термінів, що найчастіше застосовують в освітній практиці. Словник призначений для керівників, наукових, науково-педагогічних працівників, студентів закладів вищої освіти, а також для викладачів, які навчають студентів англійською мовою та інших осіб, зацікавлених процесом інтеграції вищої освіти України.

УДК 001.102:378(038)=811.161.2=811.111

ISBN 978-966-327-402-7

© В. І. Корбутяк,
М. Ф. Малиновська, 2018
© Національний університет
водного господарства та
природокористування, 2018

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1. Українсько-англійський словник термінів вищої освіти.....	6
2. Англо-український словник термінів вищої освіти...	35
3. Скорочення (аббревіатури) англійською та українською мовами.....	64
4. Глосарій термінів вищої освіти.....	74
5. Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти.....	130
6. Корисні посилання.....	141
Список використаних джерел.....	144

ВСТУП

Сучасна Україна переживає докорінну зміну підходів до освіти, що потребує створення системи забезпечення всебічного розвитку людини й сприяння суттєвому зростанню культурного й інтелектуального потенціалу суспільства та особистості. Українська вища освіта переходить у науковий та освітній європейський простір, застосовують європейські стандарти й рекомендації. Такі зміни зумовлюють потребу в якісному оволодінні англійською мовою, яку найчастіше використовує європейська фахова спільнота.

Метою розробки «Українсько-англійського та англо-українського словника термінів вищої освіти» (далі – Словник) є надання допомоги всім учасникам освітнього процесу якісно оволодіти термінами та їх значенням у галузі вищої освіти.

У Словнику враховано останні зміни в зв'язку з набуттям чинності нового Закону України «Про освіту» у 2017 році, що унормовує визначення ряду понять вищої освіти.

Словник призначений для керівників, наукових, науково-педагогічних працівників, студентів закладів вищої освіти, а також для викладачів, які навчають студентів англійською мовою та інших осіб, зацікавлених процесом інтеграції у вищій освіті України.

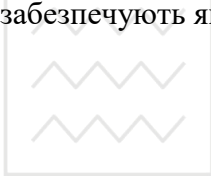
Словник складається із шести розділів: українсько-англійського та англо-українського, що містять близько 400 термінів у кожній частині; скорочень (абревіатур) англійською та українською мовами; глосарію термінів вищої освіти; переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюють підготовку здобувачів вищої освіти й корисних посилань.

Перший і другий розділи містять міжнародну та європейську термінологію, що описує організацію, функціонування та розвиток вищої школи.

У третьому розділі Словника подано список скорочень, що використовують у спеціалізованій літературі системи вищої освіти. У четвертому розділі, Глосарії термінів вищої освіти, подано тлумачення основних термінів, що найчастіше застосовують в освітній практиці. У розділі 5 наведено перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюють підготовку здобувачів вищої освіти українською та англійською мовами.

Корисні посилання дають змогу детальніше ознайомитися з діяльністю установ й організацій, що забезпечують якість вищої освіти в Україні та Європі.

1. УКРАЇНСЬКО-АНГЛІЙСЬКИЙ СЛОВНИК ТЕРМІНІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

А

авіаційна та ракетно-космічна техніка (134)**	aviation and aerospace technologies (134)
авіаційний транспорт (272)	aviation transport (272)
авіоніка (173)	avionics (173)
автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології (151)	automation and computer-integrated technologies (151)
автоматизація та приладобудування (15)	automation and instrumentation (15)
автомобільний транспорт (274)	motor vehicle transport (274)
автономія закладу вищої освіти (ЗВО)*	autonomy of higher education institution, institutional autonomy
аграрні науки та продовольство (20)	agricultural sciences and food (20)
агроінженерія (208)	agricultural engineering (208)
агрономія (201)	agronomy (201)
академічна довідка*	transcript of records
академічна заборгованість	academic debt
академічна мобільність*	academic mobility
академічна свобода*	academic freedom

академічне визнання*	academic recognition
академічне шахрайство (плагіат)	academic fraud
академічний персонал*	academic staff
академічний плагіат*	academic plagiarism
академічний ступінь*	academic degree
акредитація*	accreditation
архітектура та будівництво (19)	architecture and construction (19)
архітектура та містобудування (191)	architecture and town planning (191)
асистент	assistant
Асоціація академічної співпраці	Academic Cooperation Association (ACA)
аспірант	post-graduate student
атестація*	assessment, attestation
атомна енергетика (143)	nuclear power engineering (143)
аудиторні години*	class, contact hours
аудіовізуальне мистецтво та виробництво (021)	audiovisual arts and production (021)

Б

бакалавр*	bachelor
безпека державного кордону (252)	state border security (252)

безперервний професійний
розвиток

continuing professional
development (CPD)

біологія (09, 091)

biology (09, 091)

біомедична інженерія (163)

biomedical engineering (163)

біотехнології та
біоінженерія (162)

biotechnology and
bioengineering (162)

богослов'я (04, 041)

theology (04, 041)

Болонська декларація*

Bologna Declaration

Болонський процес*

Bologna process

будівництво та цивільна
інженерія (192)

building and civil engineering
(192)

В

воєнні науки, національна
безпека, безпека державного
кордону (25)

military sciences, national
security, state border security
(25)

валідація

validation

ветеринарна гігієна,
санітарія та експертиза (212)

veterinary hygiene, sanitation
and expertise (212)

ветеринарна медицина (21,
211)

veterinary medicine (21, 211)

взаємне визнання*

mutual recognition

видавництво та поліграфія
(186)

publishing and printing (186)

визнання

acceptance, recognition

визнання кредитів*

recognition of credits

визнання неформального та інформального навчання	recognition of non-formal and informal learning
визнання попереднього навчання та досвіду	recognition of prior learning and experience
визнання професійної кваліфікації	recognition of professional qualifications
викладацький персонал*	teaching staff
Виконавче агентство з освіти, аудіовізуальних засобів і культури	Educational, Audiovisual & Culture Executive Agency (EACEA)
випуск*	graduation
випускник*	graduate
вирівнювання	alignment
виробництво та технології (18)	manufacturing and technology (18)
вища математика	higher mathematics
вища освіта*	higher education, tertiary education
вища освіта, заснована на дослідженнях*	research-based higher education
вище керівництво	senior leadership
відгук	feedback
відкритий метод координації	open method of coordination (OMC)
відкриті освітні ресурси	open education resources (OER)
військове управління (за	military management (by

видами збройних сил) (253)	types of armed forces) (253)
вікно мобільності	mobility window
вільний слухач-ініціатор	free mover
віртуальна мобільність	virtual mobility
водні біоресурси та аквакультура (207)	water bio-resources and aquaculture (207)
врядування у вищій освіті*	governance in higher education

Г

гідротехнічне будівництво, водна інженерія та водні технології (194)	hydrotechnical construction, water engineering and water technologies (194)
галузева рамка кваліфікацій (ГРК)	sectoral qualification framework (SQF)
галузеве машинобудування (133)	industrial machinery engineering (133)
галузь знань*	field of knowledge, narrow field
галузь освіти*	field of education
Генеральний директорат із питань освіти, молоді, спорту і культури	Directorate General for Education, Youth, Sport and Culture (DG EAC)
географія (106)	geography (106)
геодезія та землеустрій (193)	geodesy and land management (193)

гідроенергетика (145)

hydraulic power engineering
(145)

гірництво (184)

mining (184)

готельно-ресторанна справа
(241)

hotel, restaurant catering
(241)

громадське здоров'я (229)

public health (229)

Група Є4*

E4 Group (ENQA, ESU, EUA
and EURASHE)

Група супроводу
Болонського процесу

Bologna Follow up Group
(BFUG)

гуманітарні науки (03)

humanities (03)

декан

деканат

денна форма навчання

dean

deanery

full-time educational form

деревобробні та меблеві
технології (187)

woodworking and furniture
technologies (187)

державна безпека (251)

national security (251)

дескриптори кваліфікацій*

descriptors of qualifications

дескриптори рівнів

level descriptors

дескриптори циклу (рівня)*

cycle (level) descriptors

дизайн (022)

design (022)

диплом із відзнакою

honors diploma

директор інституту

director of institute

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Д

dean

deanery

full-time educational form

woodworking and furniture
technologies (187)

national security (251)

descriptors of qualifications

level descriptors

cycle (level) descriptors

design (022)

honors diploma

director of institute

дисертація

dissertation

дистанційне навчання

distance learning

діловодство

office work

додаток до диплома*

diploma supplement (DS)

доктор наук*

doctor of sciences

доктор філософії*

doctor of philosophy (PhD)

докторська школа*

doctoral school

доцент

docent

дошкільна освіта (012)

pre-school education (012)

Дублінські дескриптори*

Dublin descriptors

Е

екзамен, іспит

exam

екологія (101)

environmental studies (101)

економіка (051)

economics (051)

експертна оцінка

peer-review

електрична інженерія (14)

electrical engineering (14)

електроенергетика,
електротехніка та
електромеханіка (141)

electrical energetics, electrical
engineering and
electromechanics (141)

електроніка (171)

electronics (171)

електроніка та
телекомунікації (17)

electronics and
telecommunications (17)

енергетичне
машинобудування (142)

power machinery (142)

Є

Європейська асоціація
забезпечення якості вищої
освіти (ЄАЗЯВО)*

The European Association for
Quality Assurance in Higher
Education (ENQA)

Європейська асоціація
закладів вищої освіти
(ЄАЗВО)*

European Association of
Institutions in Higher
Education (EURASHE)

Європейська асоціація
університетів (ЄАУ)*

European University
Association (EUA)

Європейська Комісія (ЄК)

European Commission (EC)

Європейська кредитна
система професійно-
технічної освіти (ЄКСПТО)

European Credit System for
Vocational Education and
Training (ECVET)

Європейська кредитна
система професійно-
технічної освіти та
підготовки кадрів

European Credit System for
Vocational Education and
Training (ECVET)

Європейська кредитна
трансферно-накопичувальна
система (ЄКТС)*

European Credit Transfer and
Accumulation System (ECTS)

Європейська мережа
інформаційних центрів

European Network of
Information Centres (ENIC)

Європейська мережа
національних

European Network of
National Information Centres

інформаційних центрів із
академічного визнання і
мобільності*

on academic recognition and
mobility (ENIC Network)

Європейська рамка
кваліфікацій (ЄРК)

European Qualifications
Framework (EQF)

Європейська рамка
кваліфікацій для навчання
протягом життя
(ЄРКНВЖ)*

European Qualifications
Framework for Lifelong
Learning (EQF LLL)

Європейська система
забезпечення якості в
професійній освіті
(ЄСЗЯПО)

European Quality Assurance
in Vocational Education and
Training (EQAVET)

Європейське агентство із
забезпечення якості (ЄАЗЯ)

The European Quality
Assurance Agency (EQAA)

Європейський
акредитаційний консорціум

European Consortium for
Accreditation (ECA)

Європейський
дослідницький простір
(ЄДП)*

European Research Area
(ERA)

Європейський
інвестиційний банк (ЄІБ)

European Investment Bank
(EIB)

європейський мовний знак

european language label
(ELL)

Європейський парламент
(ЄП)

European Parliament (EP)

Європейський простір
вищої освіти (ЄПВО)*

European Higher Education
Area (EHEA)

Європейський реєстр
забезпечення якості вищої
освіти (ЄРЗЯВО)*

European Quality Assurance
Register for Higher Education
(EQAR)

Європейський Союз (ЄС)

European Union (EU)

Європейський союз
студентів (ЄСС)*

European Students' Union
(ESU)

Європейські принципи
вдосконалення навчання та
викладання

European Principles for the
Enhancement of Learning and
Teaching

Європейські стандарти та
рекомендації

The European Standards and
Guidelines (ESG 2015)

Європейські вміння,
компетентності, кваліфікації
та заняття

European Skills,
Competences, Qualifications
& Occupations (ESCO)

Ж

журналістика (06, 061)

journalism (06, 061)

З

забезпечення військ (сил)
(254)

military acquisition and
procurement (254)

забезпечення якості*

quality assurance

завідувач кафедри

head of department

загальні компетентності*

generic competences

заклад вищої освіти (ЗВО)*

higher education institution
(HEI)

залізничний транспорт (273)	railway transport (273)
залік	test
залікова книжка	student's record-book
заочна форма навчання	extramural form of studying
засоби унікальної реєстрації	unique registration facility (URF)
захист і карантин рослин (202)	plants and quarantine (202)
звільнення*	condoning
звіт із самооцінки	self-evaluation report
звітування	reporting
здатність до працевлаштування	employability
знання*	knowledge
зміст курсу	course contents

I

ідентифікаційний код учасника	participant identification code (PIC)
інженерія програмного забезпечення (121)	software engineering (121)
Інститут вищої освіти Національної академії педагогічних наук України	Institute of Higher Education of the National Academy of Pedagogical Sciences
Інститут післядипломної освіти	Institute of Postgraduate Education

інституція (заклад)	institution
інтернаціоналізація*	internationalisation
інформальне навчання*	informal learning
інформаційна, бібліотечна та архівна справа (029)	information, library and archival studies (029)
інформаційний пакет*	information package, information set
інформаційні системи та технології (126)	information systems and technologies (126)
інформаційні та комунікаційні технології (ІКТ)	information and communication technology (IKT)
інформаційні технології (12)	information technologies (12)
іспит, екзамен	exam
історія та археологія (032)	history and archeology (032)

К

каталог курсу	course catalogue
кафедра	department, chair
кваліфікація*	qualification
керівництво університету	university administration
кібербезпека (125)	cyber security (125)
Класифікація галузей освіти та підготовки (Євростат)*	Classification of fields of education and training (EURO-STAT)

код спеціальності

code of speciality/program
subject area

коефіцієнт випуску*

graduation rate

коефіцієнт вступу*

entry rate

комп'ютерна інженерія
(123)

computer engineering (123)

комп'ютерні науки (122)

computer sciences (122)

компетентнісний підхід*

competence-based approach

компетентність*

competence

конкурс

competition

контактні години*

contact hours

контроль якості*

quality control

кредит (ЄКТС)*

credit (ECTS)

кредитна мобільність

credit mobility

критерії оцінювання*

assessment criteria

культура і мистецтво (02)

culture and arts (02)

культура якості

quality culture

культурологія (034)

cultural studies (034)

куратор

curator

курс*

course

курсова робота

coursework

Л

лаборант

laboratory assistant

лідерство*

leadership

Лісабонська конвенція з
визнання*

Lisbon Recognition
Convention

Лісабонська стратегія*

Lisbon Strategy

лісове господарство (205)

forestry (205)

ліцензування*

licensing

М

магістр*

master

маркетинг (075)

marketing (075)

Масові відкриті онлайн-
курси

Massive open online courses
(MOOCs)

математика (111)

mathematics (111)

математика та статистика (11)

mathematics and statistics (11)

матеріалознавство (132)

materials science (132)

медицина (222)

medicine (222)

медична психологія (225)

medical psychology (225)

медсестринство (223)

nursing (223)

менеджмент (073)

management (073)

менеджмент соціокультурної
діяльності (028)

socio-cultural event
management (028)

Мережа національних
інформаційних центрів
академічного визнання*

National Academic
Recognition Information
Centre Network (NARIC
network)

Мережа студентів програми Еразмус	Erasmus Student Network (ESN)
металургія (136)	metallurgy (136)
методи оцінювання	assessment methods
метрологія та інформаційно-вимірвальна техніка (152)	metrology and information-measuring technology (152)
механічна інженерія (13)	mechanical engineering (13)
міжнародна вища освіта	cross-border higher education (CBHE)
Міжнародна мережа агенцій із забезпечення якості вищої освіти	The International Network for Quality Assurance Agencies in Higher Education (INQAAHE)
Міжнародна організація праці (МОП)	International Labour Organization (ILO)
Міжнародна освіта	Education International (EI)
Міжнародна стандартна класифікація освіти (МСКО)*	International Standard Classification of Education (ISCED)
Міжнародна стандартна класифікація професій (МСКП)*	International Standard Classification of Occupations (ISCO)
міжнародне право (293)	international law (293)
міжнародні відносини (29)	international relations (29)
міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії (291)	international relations, social communication and regional studies (291)

міжнародні економічні
відносини (292)

international economic
relations (292)

мікро- та наносистемна
техніка (153)

micro- and nano-system
technology (153)

Міністерство освіти і науки
України (МОН України)

Ministry of Education and
Science of Ukraine (MESU)

місія університету

university mission

мобільність Europass

Europass mobility

мова викладання

language of
teaching/instruction

модуль*

module

модульна програма*

modular programme

модуляризація*

modularisation

молодший бакалавр*

junior bachelor

музеезнавство,
пам'яткознавство (027)

museum and monument
studies (027)

Н

навички

skills

навчальна (академічна)
мобільність

learning mobility

навчальна програма
(академічна)*

academic programme (AP),
study programme, syllabus

навчальна траєкторія

learning pathway

навчальне навантаження*

workload, study load

навчальний план

Навчально-науковий
інститут автоматики,
кібернетики та
обчислювальної техніки
(ННІ АКОТ)

curriculum

Institute of Automatics,
Cybernetics and Computer
Engineering

Навчально-науковий
інститут агроекології та
землеустрою (ННІ АЗ)

Institute of Agroecology and
Land Management

Навчально-науковий
інститут будівництва та
архітектури (ННІ БА)

Institute of Building and
Architecture

Навчально-науковий
інститут водного
господарства та
природооблаштування (ННІ
ВГП)

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Institute of Water
Management and
Environmental Engineering

Навчально-науковий
інститут економіки та
менеджменту (ННІ ЕМ)

Institute of Economics and
Management

Навчально-науковий
інститут заочно-
дистанційного навчання

Institute of Extramural and
Distance Learning

Навчально-науковий
інститут права (ННІП)

Institute of Law

Навчально-науковий
механічний інститут
(ННМІ)

Institute of Mechanics

навчання протягом життя*

lifelong learning (LLL)

навчання на робочому місці	work-based learning
найменування спеціальності	title of program subject area
накопичення кредитів*	accumulation of credits, credit accumulation
наступність/переведення (опанування програми)	progression
Науки про Землю (103)	Earth sciences (103)
науковий рівень вищої освіти	research level of higher education
науково-педагогічні працівники*	academic staff
нафтогазова інженерія та технології (185)	oil and gas engineering and technology (185)
національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності) (256)	national security (by separate spheres of security and activities) (256)
Національна команда експертів із реформування вищої освіти (НЕРВО)	Higher Education Reform Experts (HERE)
Національна рамка кваліфікацій (НРК)*	National Qualification Framework (NQF)
Національне агентство (НА)	National Agency (NA)
Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО)*	National Agency for Higher Education Quality Assurance (NAHEQA)
Національний Еразмус+ офіс	National Erasmus+ Office (NEO)

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Національний
інформаційний центр із
академічного визнання
(НІЦАВ)

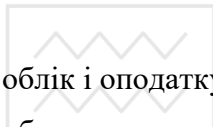
National Academic
Recognition Information
Centre (NARIC)

Національний університет
водного господарства та
природокористування
(НУВГП)

The National University of
Water and Environmental
Engineering (NUWEE)

неформальне навчання*
ноу-хау

non-formal learning
know-how

Національний університет
водного господарства
та природокористування

O

облік і оподаткування (071)
образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво,
реставрація (023)

accounting and taxation (071)
fine arts, decorative art,
restoration (023)

озброєння та військова
техніка (255)

weapons and military
equipment (255)

опис навчальної дисципліни

description of educational
discipline

органи студентського
самоврядування (ОСС)

Student Self-Governance
(SSG)

Організація економічного
співробітництва та розвитку

Organisation of Economic
Cooperation and Development
(OECP)

Організація міжнародної
освіти

World Education Services
(WES)

освіта/педагогіка (01)	education (01)
освіта дорослих*	adult education, continuing education, recurrent education
освітнє лідерство*	education leadership
освітні, педагогічні науки (011)	education sciences (011)
освітній компонент*	educational component
освітній процес*	education activities, educational process
освітня діяльність*	education activity
особа, яка навчається	learner
охорона здоров'я (22)	health (22)
оцінка*	grade, mark
оцінювання студентів*	assessment of individual students

II

педагогіка/освіта (01)	education (01)
педіатрія (228)	pediatrics (228)
перезарахування/трансфер (кредитів)	credit transfer
персонал	staff
підготовчі курси	preparatory courses
підзвітність	accountability
підприємництво, торгівля та біржова діяльність (076)	business, trade and exchange activities (076)

підсумкове оцінювання

summative assessment

підтримка студента

student support

післядипломна освіта*

continuing education, further
education, in-service
education, postgraduate
education, after-graduation
education

плагіат академічний

academic plagiarism

подвійний диплом*

double diploma

подвійний ступінь*

double degree

пожежна безпека (261)

fire safety (261)

політологія (052)

political science (052)

постдоктор*

postdoctor

початкова освіта (013)

primary education (013)

правила
наступності/переведення,
прогресії*

progression rules

право (08, 081)

law (08, 081)

правоохоронна діяльність
(262)

law enforcement (262)

практика

work placement, practice
training

практичне заняття

practical training

предметні опорні точки*

subject benchmark statements

придатність (здатність) до
працевлаштування*

employability

призначення кредитів*

allocation of credits, credit assignment

прикладна математика (113)

applied mathematics (113)

прикладна механіка (131)

applied mechanics (131)

прикладна фізика та
наноматеріали (105)

applied physics and
nanomaterials (105)

присвоєння кредитів*

award of credits

присудження кваліфікації*

award of qualification

присудження ступеня*

award of degree

програма (освітня)

programme (educational)

Програма інтенсивного
навчання

Intensive Study Programme
(ISP)

Програма Темпус*

Tempus

програмні компетентності*

programme competences

прогресія*

progression

Проект сприяння
академічній доброчесності в
Україні

Strengthening Academic
Integrity in Ukraine Project
(SAIUP)

Проект Тюнінг*

TUNING Project

проректор

vice-rector

професійна освіта (за
спеціалізаціями) (015)

ocational education (by
subject specialization) (015)

професійне спрямування

professional orientation

професійно-технічна освіта
(ПТО)

Vocational Education and
Training (VET)

профіль навчання*

profile of study

профіль програми*

programme profile

професор

professor

психологія (053)

psychology (053)

публічне управління та
адміністрування (28, 281)

public administration (28,
281)

Р

рамка кваліфікацій (РК)*

qualification framework (QF)

Рамка кваліфікацій
Європейського простору
вищої освіти (РК ЄПВО)*

Framework for Qualifications
of the European Higher
Education Area (FQ-EHEA)

ранжування

ranking

регульована професія*

regulated profession

результати навчання*

learning outcomes (LO)

ректор

rector

релігієзнавство (031)

religious studies (031)

рівень вищої освіти

higher education level

річковий та морський
транспорт (271)

marine and river transport
(271)

розклад занять

schedule of classes

С

спеціальність*

speciality, specialty, detailed
field

садівництво та
виноградарство (203)

horticulture and viticulture
(203)

садово-паркове
господарство (206)

landscaping (206)

середня освіта (за
предметними
спеціальностями) (014)

secondary education (by
subject specialization) (014)

Система аутентифікації
Європейської Комісії

European Commission
Authentication System
(ECAS)

система внутрішнього
забезпечення якості*

internal quality assurance
system

система зовнішнього
забезпечення якості*

external quality assurance
system

системний аналіз (124)

system analysis (124)

складник (компонент)
освітньої програми

course unit

соціальна робота (23)

social work (23)

соціальне забезпечення
(232)

social welfare (232)

соціальний вимір вищої
освіти*

social dimension in higher
education

соціальні та поведінкові
науки (05)

social and behavioral studies
(05)

соціологія (054)

sociology (054)

спеціалізація

major subject, specialization,
specialism

спеціальна освіта (016)

special education (016)

співробітники

staff, co-workers

спільна програма

joint programme

спільний диплом

joint degree

спільний ступінь*

joint degree

Спільні магістерські
програми Еразмус Мундус

Erasmus Mundus Joint Master
Degree (EMJMD)

стажування

work placement, probation

стандарти і рекомендації

standards and guidelines

Стандарти і рекомендації
щодо забезпечення якості в
Європейському просторі
вищої освіти*

The Standards and guidelines
for quality assurance in the
European Higher Education
Area (ESG)

старший викладач

senior lecturer

статистика (112)

statistics (112)

стейкхолдер

stakeholder

стоматологія (221)

dental studies (221)

стратегія університету

strategy of the university

студент

student

студентоцентроване
навчання

student-centred learning

студентоцентрований
підхід*

learner-centered approach,
student-centered approach

ступенева мобільність

degree mobility

ступенева програма

degree programme

ступінь*

degree

суднобудування (135)

shipbuilding (135)

сумативне оцінювання

summative assessment

сфера обслуговування (24)

services (24)

сценічне мистецтво (026)

performing arts (026)

Т

таблиця розподілу оцінок

grade distribution table

телекомунікації та
радіотехніка (172)

telecommunications and radio
engineering (172)

теплоенергетика (144)

thermal power engineering
(144)

тест

test

технології захисту
навколишнього середовища
(183)

Національний університет
водного господарства
та природокористування

environmental protection
technology (183)

технології легкої
промисловості (182)

consumer industry
technologies (182)

технології медичної
діагностики та лікування
(224)

medical diagnostic and
treatment technologies (224)

технологія виробництва і
переробки продукції
тваринництва (204)

livestock production and
processing technologies of
animal products (204)

транскордонна вища освіта

cross-border higher education
(CBHE)

транскордонна співпраця
транспорт (27)

cross-border cooperation
transport services (27)

транспортні технології (за
видами) (275)

transport technology (by type)
(275)

трансфер кредитів*

credit transfer

туризм (242)

tourism (242)

У

угода про навчання

learning agreement

уміння*

skills

університетська спільнота

university community

управління та
адміністрування (07)

management and
administration (07)

Ф

факультет

faculty

фармація, промислова
фармація (226)

pharmacy, industrial
pharmacy (226)

фізика та астрономія (104)

physics and astronomy (104)

фізична культура і спорт
(017)

physical education and sport
(017)

фізична терапія, ерготерапія
(227)

physical therapy, ergotherapy
(227)

філія*

affiliate, branch

філологія (035)

philology (035)

філософія (033)

philosophy (033)

фінанси, банківська справа
та страхування (072)

finance, banking and
insurance (072)

фінансове законодавство

Financial Regulation (FR)

Фонд міжнародної
акредитації програм у галузі
бізнес-адміністрування

Foundation for International
Business Administration
Accreditation (FIBAA)

формальне навчання*

formal learning

Х

Хартія Еразмус для вищої
освіти

Erasmus Charter of Higher
Education (ECHE)

харчові технології (181)

food technology (181)

хімічна та біоінженерія (16)

chemical and bioengineering
(16)

хімічні технології та
інженерія (161)

chemical technology and
engineering (161)

хімія (102)

chemistry (102)

хореографія (024)

choreography (024)

Ц

цивільна безпека (26, 263)

civil security (26, 263)

цикл

cycle

Я

якість	quality
якість вищої освіти*	quality in higher education
якість освітньої діяльності*	quality in education activities

* – див. визначення терміна в Розділ 4

** – у дужках наведено код спеціальності та/або галузі відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюють підготовку здобувачів вищої освіти» [9]

2. АНГЛО-УКРАЇНСЬКИЙ СЛОВНИК ТЕРМІНІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

А

Academic Cooperation Association (ACA)	Асоціація академічної співпраці
academic debt	академічна заборгованість
academic degree*	академічний ступінь
academic fraud	академічне шахрайство (плагіат)
academic freedom*	академічна свобода
academic mobility*	академічна мобільність
academic plagiarism*	академічний плагіат
academic programme (AP)	навчальна програма (академічна)
academic recognition*	академічне визнання
academic staff*	науково-педагогічні працівники, академічний персонал
acceptance	визнання
accountability	підзвітність
accounting and taxation (071)	облік і оподаткування (071)
accreditation*	акредитація
accumulation of credits	накопичення кредитів
adult education*	освіта дорослих

affiliate*

філія

after-graduation education

післядипломна освіта

agricultural engineering (208)

агроінженерія (208)

agricultural sciences and food
(20)

аграрні науки та
продовольство (20)

agronomy (201)

агрономія (201)

alignment

вирівнювання

allocation of credits

призначення кредитів

applied mathematics (113)

прикладна математика (113)

applied mechanics (131)

прикладна механіка (131)

applied physics and
nanomaterials (105)

прикладна фізика та
наноматеріали (105)

architecture and construction
(19)

архітектура та будівництво
(19)

architecture and town
planning (191)

архітектура та
містобудування (191)

assessment*

атестація

assessment criteria*

критерії оцінювання

assessment methods

методи оцінювання

assessment of individual
students*

оцінювання студентів

assistant

асистент

attestation*

атестація

audiovisual arts and
production (021)

аудіовізуальне мистецтво та
виробництво (021)

automation and computer-
integrated technologies (151)

автоматизація та
комп'ютерно-інтегровані
технології (151)

automation and
instrumentation (15)

автоматизація та
приладобудування (15)

autonomy of higher education
institution

автономія закладу вищої
освіти

aviation and aerospace
technologies (134)

авіаційна та ракетно-
космічна техніка (134)

aviation transport (272)

авіаційний транспорт (272)

avionics (173)

авіоніка (173)

award of credits*

присвоєння кредитів

award of degree*

присудження ступеня

award of qualification*

присудження кваліфікації

В

bachelor*

бакалавр

biology (09, 091)

біологія (09, 091)

biomedical engineering (163)

біомедична інженерія (163)

biotechnology and
bioengineering (162)

біотехнології та
біоінженерія (162)

Bologna Declaration*

Болонська декларація

Bologna Follow up Group
(BFUG)

Група супроводу
Болонського процесу

Bologna process*

Болонський процес

branch*

філія

building and civil engineering
(192)

будівництво та цивільна
інженерія (192)

business, trade and exchange
activities (076)

підприємництво, торгівля та
біржова діяльність (076)

С

chair

кафедра

chemical and bioengineering
(16)

хімічна та біоінженерія (16)

chemical technology and
engineering (161)

хімічні технології та
інженерія (161)

chemistry (102)

хімія (102)

choreography (024)

хореографія (024)

civil security (26, 263)

цивільна безпека (26, 263)

class*

аудиторні години

Classification of fields of
education and training
(EURO-STAT)*

Класифікація галузей освіти
та підготовки (Євростат)

co-workers

співробітники

code of speciality/program
subject area

код спеціальності

competence*

компетентність

competence-based approach*

компетентнісний підхід

competition

конкурс

computer engineering (123)	комп'ютерна інженерія (123)
computer sciences (122)	комп'ютерні науки (122)
condoning*	звільнення
consumer industry technologies (182)	технології легкої промисловості (182)
contact hours*	аудиторні години, контактні години
continuing education*	освіта дорослих, післядипломна освіта
continuing professional development (CPD) course*	безперервний професійний розвиток
course catalogue	курс
course contents	каталог курсу
course unit	зміст курсу
coursework	складова (компонент) освітньої програми
credit (ECTS)*	курс
credit accumulation*	каталог курсу
credit assignment*	зміст курсу
credit mobility	складова (компонент) освітньої програми
credit transfer*	курсова робота
cross-border cooperation	кредит (ЄКТС)
	накопичення кредитів
	призначення кредитів
	кредитна мобільність
	перезарахування/трансфер (кредитів)
	транскордонна співпраця

Cross-border higher education
(CBHE)

cultural studies (034)

curriculum

cyber security (125)

cycle

cycle (level) descriptors

culture and arts (02)

curator

Транскордонна вища освіта,
або Міжнародна вища
освіта

культурологія (034)

навчальний план

кібербезпека (125)

цикл

дескриптори циклу (рівня)

культура і мистецтво (02)

куратор

dean

deanery

degree

degree mobility

degree programme

dental studies (221)

department

description of educational
discipline

descriptors of qualifications*

design (022)

detailed field*

Національний університет
водного господарства
та природокористування

D

декан

деканат

ступінь

ступенева мобільність

ступенева програма

стоматологія (221)

кафедра

опис навчальної дисципліни

дескриптори кваліфікацій

дизайн (022)

спеціальність

Diploma Supplement (DS)*	додаток до диплома
director of institute	директор інституту
Directorate General for Education, Youth, Sport and Culture (DG EAC)	Генеральний директорат із питань освіти, молоді, спорту і культури
dissertation	дисертація
distance learning	дистанційне навчання
docent	доцент
doctor of philosophy (PhD)*	доктор філософії
doctor of sciences*	доктор наук
doctoral school*	докторська школа
double degree*	подвійний ступінь
double diploma*	подвійний диплом
Dublin descriptors*	Дублінські дескриптори

Е

E4 Group (ENQA, ESU, EUA and EURASHE)*	Група Є4
Earth sciences (103)	Науки про Землю (103)
economics (051)	економіка (051)
education (01)	освіта/педагогіка (01)
education activities*	освітній процес
education activity*	освітня діяльність
Education International (EI)	Міжнародна освіта

education leadership*	освітнє лідерство
education sciences (011)	освітні, педагогічні науки (011)
educational component*	освітній компонент
educational process*	освітній процес
Educational, Audiovisual & Culture Executive Agency (EACEA)	Виконавче агентство з освіти, аудіовізуальних засобів і культури
electrical energetics, electrical engineering and electromechanics (141)	електроенергетика, електротехніка та електромеханіка (141)
electrical engineering (14)	електрична інженерія (14)
electronics (171)	електроніка (171)
electronics and telecommunications (17)	електроніка та телекомунікації (17)
employability*	придатність (здатність) до працевлаштування
entry rate*	коефіцієнт вступу
environmental protection technology (183)	технології захисту навколишнього середовища (183)
environmental studies (101)	екологія (101)
Erasmus Charter of Higher Education (ECHE)	Хартія Еразмус для вищої освіти
Erasmus Mundus Joint Master Degree (EMJMD)	Спільні магістерські програми Еразмус Мундус
Erasmus Student Network	Мережа студентів програми

(ESN)

Europass Mobility

European Association of
Institutions in Higher
Education (EURASHE)*

European Commission (EC)

European Commission
Authentication System
(ECAS)

European Consortium for
Accreditation (ECA)

European Credit System for
Vocational Education and
Training (ECVET)

European Credit System for
Vocational Education and
Training (ECVET)

European Credit Transfer and
Accumulation System
(ECTS)*

European Higher Education
Area (EHEA)*

European Investment Bank
(EIB)

European Language Label
(ELL)

European Network of
Information Centres (ENIC)

Еразмус

Мобільність Europass

Європейська асоціація
закладів вищої освіти
(ЄАЗВО)

Європейська Комісія (ЄК)

Система аутентифікації
Європейської Комісії

Європейський
акредитаційний консорціум

Європейська кредитна
система професійно-
технічної освіти та
підготовки кадрів

Європейська кредитна
система професійно-
технічної освіти (ЄКСПТО)

Європейська кредитна
трансферно-накопичувальна
система (ЄКТС)

Європейський простір
вищої освіти (ЄПВО)

Європейський
інвестиційний банк (ЄІБ)

Європейський мовний знак

Європейська мережа
інформаційних центрів

European Network of
National Information Centres
on academic recognition and
mobility (ENIC Network)*

Європейська мережа
національних
інформаційних центрів з
академічного визнання і
мобільності

European Parliament (EP)

Європейський парламент
(ЄП)

European Principles for the
Enhancement of Learning and
Teaching

Європейські принципи
вдосконалення навчання та
викладання

European Qualifications
Framework (EQF)

Європейська рамка
кваліфікацій (ЄРК)

European Qualifications
Framework for Lifelong
Learning (EQF LLL)*

Європейська рамка
кваліфікацій для навчання
протягом життя (ЄРКНВЖ)

European Quality Assurance
in Vocational Education and
Training (EQAVET)

Європейська система
забезпечення якості у
професійній освіті (ЄСЗЯПО)

European Quality Assurance
Register for Higher Education
(EQAR)*

Європейський реєстр
забезпечення якості вищої
освіти (ЄРЗЯВО)

European Research Area
(ERA)*

Європейський
дослідницький простір
(ЄДП)

European Skills,
Competences, Qualifications
& Occupations (ESCO)

Європейські вміння,
компетентності, кваліфікації
та заняття

European Students' Union
(ESU)*

Європейський союз
студентів (ЄСС)

European Union (EU)

European University
Association (EUA)*

exam

external quality assurance
system (EQAS)*

extramural form of studying

Європейський Союз (ЄС)

Європейська асоціація
університетів (ЄАУ)

іспит, екзамен

система зовнішнього
забезпечення якості (СЗЗЯ)

заочна форма навчання

F

faculty

feedback

field of education*

field of knowledge*

finance, banking and
insurance (072)

financial regulation (FR)

fine arts, decorative art,
restoration (023)

fire safety (261)

food technology (181)

forestry (205)

formal learning*

Foundation for International
Business Administration
Accreditation (FIBAA)

факультет

відгук

галузь освіти

галузь знань

фінанси, банківська справа
та страхування (072)

фінансове законодавство

образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво,
реставрація (023)

пожежна безпека (261)

харчові технології (181)

лісове господарство (205)

формальне навчання

Фонд міжнародної
акредитації програм у галузі
бізнес-адміністрування

Framework for Qualifications
of the European Higher
Education Area (FQ-EHEA)*

free mover

full-time educational form

further education*

Рамка кваліфікацій
Європейського простору
вищої освіти (РК ЄПВО)

вільний слухач-ініціатор

денна форма навчання

післядипломна освіта

G

generic competences*

geodesy and land management
(193)

geography (106)

governance in higher
education*

grade*

grade distribution table

graduate*

graduation*

graduation rate*

загальні компетентності

геодезія та землеустрій
(193)

географія (106)

врядування у вищій освіті

оцінка

таблиця розподілу оцінок

випускник

випуск

коефіцієнт випуску

H

head of department

health (22)

higher education*

завідувач кафедри

охорона здоров'я (22)

вища освіта (ВО)

Higher Education Institution
(HEI)*

заклад вищої освіти (ЗВО)

higher education level

рівень вищої освіти

Higher Education Reform
Experts (HERE)

Національна команда
експертів з реформування
вищої освіти (НЕРВО)

higher mathematics

вища математика

history and archeology (032)

історія та археологія (032)

honors diploma

диплом із відзнакою

horticulture and viticulture
(203)

садівництво та
виноградарство (203)

hotel, restaurant catering
(241)

готельно-ресторанна справа
(241)

humanities (03)

гуманітарні науки (03)

hydraulic power engineering
(145)

гідроенергетика (145)

hyrotechnical construction,
water engineering and water
technologies (194)

гідротехнічне будівництво,
водна інженерія та водні
технології (194)

I

industrial machinery
engineering (133)

галузеве машинобудування
(133)

informal learning*

інформальне навчання

Information and
Communication Technology
(IKT)

Інформаційні та
комунікаційні технології
(ІКТ)

information package*

інформаційний пакет

information set*

інформаційний пакет

information systems and
technologies (126)

інформаційні системи та
технології (126)

information technologies (12)

інформаційні технології (12)

information, library and
archival studies (029)

інформаційна, бібліотечна
та архівна справа(029)

in-service education*

післядипломна освіта

Institute of Agroecology and
Land Management

Навчально-науковий
інститут агроекології та
землеустрою (ННІ АЗ)

Institute of Automatics,
Cybernetics and Computer
Engineering

Навчально-науковий
інститут автоматики,
кібернетики та
обчислювальної техніки
(ННІ АКОТ)

Institute of Building and
Architecture

Навчально-науковий
інститут будівництва та
архітектури (ННІ БА)

Institute of Economics and
Management

Навчально-науковий
інститут економіки та
менеджменту (ННІ ЕМ)

Institute of Extramural and
Distance Learning

Навчально-науковий
інститут заочно-
дистанційного навчання

Institute of Higher Education
of the National Academy of
Pedagogical Sciences

Інститут вищої освіти
Національної академії
педагогічних наук України

Institute of Law

Навчально-науковий
інститут права (ННП)

Institute of Mechanics

Навчально-науковий
механічний інститут
(ННМІ)

Institute of Postgraduate
Education

Інститут післядипломної
освіти

Institute of Water
Management and
Environmental Engineering

Навчально-науковий
інститут водного
господарства та
природооблаштування (ННІ
ВГП)

institution

інституція (заклад)

institutional autonomy*

автономія ЗВО

Intensive Study Programme
(ISP)

Програма інтенсивного
навчання

internal quality assurance
system (IQAS)*

система внутрішнього
забезпечення якості (СВЗЯ)

international economic
relations (292)

міжнародні економічні
відносини (292)

International Labour
Organization (ILO)

Міжнародна організація
праці (МОП)

international law (293)

міжнародне право (293)

international relations (29)

міжнародні відносини (29)

international relations, social
communication and regional
studies (291)

міжнародні відносини,
суспільні комунікації та
регіональні студії (291)

International Standard
Classification of Education
(ISCED)*

Міжнародна стандартна
класифікація освіти
(МСКО)

International Standard
Classification of Occupations
(ISCO)*

Міжнародна стандартна
класифікація професій
(МСКП)

internationalization*

інтернаціоналізація

J

joint degree*

спільний ступінь, спільний
диплом

joint programme

спільна програма

journalism (06, 061)

журналістика (06, 061)

junior bachelor*

молодший бакалавр

K

know-how

ноу-хау

knowledge*

знання

L

laboratory assistant

лаборант

landscaping (206)

садово-паркове
господарство (206)

language of
teaching/instruction

мова викладання

law (08, 081)

право (08, 081)

law enforcement (262)

правоохоронна діяльність
(262)

leadership*

лідерство

learner

особа, яка навчається

learner-centered approach*

студентоцентризований підхід

learning agreement

угода про навчання

learning mobility

навчальна (академічна)
мобільність

learning outcomes (LO)*

результати навчання

learning pathway

навчальна траєкторія

level descriptors

дескриптори рівнів

licensing*

ліцензування

Lifelong learning (LLL)*

навчання впродовж життя

Lisbon Recognition
Convention*

Лісабонська конвенція з
визнання

Lisbon Strategy*

Лісабонська стратегія

livestock production and
processing technologies of
animal products (204)

технологія виробництва і
переробки продукції
тваринництва (204)

М

major subject

спеціалізація

management (073)	менеджмент (073)
management and administration (07)	управління та адміністрування (07)
manufacturing and technology (18)	виробництво та технології (18)
marine and river transport (271)	річковий та морський транспорт (271)
mark*	оцінка
marketing (075)	маркетинг (075)
Massive Open Online Courses (MOOCs)	Масові відкриті онлайн-курси
master*	магістр
materials science (132)	матеріалознавство (132)
mathematics (111)	математика (111)
mathematics and statistics (11)	математика та статистика (11)
mechanical engineering (13)	механічна інженерія (13)
medical diagnostic and treatment technologies (224)	технології медичної діагностики та лікування (224)
medical psychology (225)	медична психологія (225)
medicine (222)	медицина (222)
metallurgy (136)	металургія (136)
metrology and information-measuring technology (152)	метрологія та інформаційно-вимірювальна техніка (152)
micro- and nano-system technology (153)	мікро- й наносистемна техніка (153)

military acquisition and
procurement (254)

military management (by
types of armed forces) (253)

military sciences, national
security, state border security
(25)

mining (184)

Ministry of Education and
Science of Ukraine (MESU)

mobility window

modular programme*

modularization*

module*

motor vehicle transport (274)

museum and monument
studies (027)

music (025)

mutual recognition*

забезпечення військ (сил)
(254)

військове управління (за
видами збройних сил) (253)

воєнні науки, національна
безпека, безпека державного
кордону (25)

гірництво (184)

Міністерство освіти і науки
України (МОН України)

вікно мобільності

модульна програма

модуляризація

модуль

автомобільний транспорт
(274)

музеєзнавство,
пам'яткознавство (027)

музичне мистецтво (025)

взаємне визнання

N

narrow field*

National Academic
Recognition Information
Centre (NARIC)

галузь знань

Національний інформаційний
центр з академічного
визнання (НІЦАВ)

National Academic
Recognition Information
Centre Network (NARIC
network)*

National Agency (NA)

National Agency for Higher
Education Quality Assurance
(NAHEQA)*

National Erasmus+ Office
(NEO)

National Qualification
Framework (NQF)*

national security (251)
national security (by separate
spheres of security and
activities) (256)

non-formal learning*

nuclear power engineering
(143)

nursing (223)

Мережа національних
інформаційних центрів
академічного визнання

Національне агентство (НА)

Національне агентство із
забезпечення якості вищої
освіти (НАЗЯВО)

Національний Еразмус+
офіс (НЕО)

Національна рамка
кваліфікацій (НРК)

державна безпека (251)

національна безпека (за
окремими сферами
забезпечення і видами
діяльності) (256)

неформальне навчання

атомна енергетика (143)

медсестринство (223)

O

office work

oil and gas engineering and
technology (185)

Open Education Resources
(OER)

діловодство

нафтогазова інженерія та
технології (185)

Відкриті освітні ресурси

Open Method of Coordination
(ОМС)

Відкритий метод
координації

Organisation of Economic
Cooperation and Development
(ОЕСР)

Організація економічного
співробітництва та розвитку
(ОЕСР)

Р

Participant Identification
Code (PIC)

ідентифікаційний код
учасника

pediatrics (228)

педіатрія (228)

peer-review

експертна оцінка

performing arts (026)

сценічне мистецтво (026)

pharmacy, industrial
pharmacy (226)

фармація, промислова
фармація (226)

philology (035)

філологія (035)

philosophy (033)

філософія (033)

physical education and sport
(017)

фізична культура і спорт
(017)

physical therapy, ergotherapy
(227)

фізична терапія, ерготерапія
(227)

physics and astronomy (104)

фізика та астрономія (104)

political science (052)

політологія (052)

post-graduate student

аспірант

postdoctor*

постдоктор

postgraduate education*

післядипломна освіта

power machinery (142)

енергетичне
машинобудування (142)

practical training

практичне заняття

practice training

практика

pre-school education (012)

дошкільна освіта (012)

preparatory courses

підготовчі курси

primary education (013)

початкова освіта (013)

probation

стажування

professional orientation

професійне спрямування

professor

професор

profile of study*

профіль навчання

program subject area / code of
speciality

код спеціальності

programme (educational)

програма (освітня)

programme competences*

програмні компетентності

programme profile*

профіль програми

progression*

наступність/переведення
(опанування програми),
прогресія

progression rules*

правила
наступності/переведення,
прогресії

psychology (053)

психологія (053)

public administration (28,
281)

публічне управління та
адміністрування (28, 281)

public health (229)

громадське здоров'я (229)

Q

qualification*	кваліфікація
qualification framework (QF)*	рамка кваліфікацій (РК)
quality	якість
quality assurance*	забезпечення якості
quality control*	контроль якості
quality culture	культура якості
quality in education activities*	якість освітньої діяльності
quality in higher education*	якість вищої освіти

R

railway transport (273)	залізничний транспорт (273)
ranking	ранжування
recognition	визнання
recognition of credits*	визнання кредитів
recognition of non-formal and informal learning	визнання неформального та інформального навчання
recognition of prior learning and experience	визнання попереднього навчання та досвіду
recognition of professional qualifications	визнання професійної кваліфікації

rector

recurrent education*

regulated profession*

religious studies (031)

reporting

research level of higher
education

research-based higher
education*

ректор

освіта дорослих

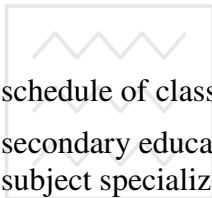
регульована професія

релігієзнавство (031)

звітування

науковий рівень вищої
освіти

вища освіта, заснована на
дослідженнях

schedule of classes

secondary education (by
subject specialization) (014)

sectoral qualification
framework (SQF)

self-evaluation report

senior leadership

senior lecturer

services (24)

shipbuilding (135)

skills*

social and behavioral studies
(05)

S

розклад занять

середня освіта (за
предметними
спеціальностями) (014)

галузева рамка кваліфікацій
(ГРК)

звіт із самооцінки

вище керівництво

старший викладач

сфера обслуговування (24)

суднобудування (135)

уміння, навички

соціальні та поведінкові
науки (05)

social dimension in higher
education

social welfare (232)

social work (23, 231)

socio-cultural event
management (028)

sociology (054)

software engineering (121)

special education (016)

specialism

speciality*

specialization

specialty*

staff

stakeholder

Standards and Guidelines

state border security (252)

statistics (112)

strategy of the university

Strengthening Academic
Integrity in Ukraine Project
(SAIUP)

соціальний вимір вищої
освіти

соціальне забезпечення
(232)

соціальна робота (23, 231)

менеджмент
соціокультурної діяльності
(028)

соціологія (054)

інженерія програмного
забезпечення (121)

спеціальна освіта (016)

спеціалізація

спеціальність

спеціалізація

спеціальність

персонал, співробітники

стейкхолдер

Стандарти і рекомендації

безпека державного кордону
(252)

статистика (112)

стратегія університету

Проект сприяння
академічній доброчесності в
Україні

student

Student Self-Governance
(SSG)

student support

student-centered approach*

student-centred learning

student's record-book

study load*

study programme*

subject benchmark
statements*

summative assessment

syllabus

system analysis (124)

студент

органи студентського
самоврядування (ОСС)

підтримка студента

студентоцентрикований підхід

студентоцентриковане
навчання

залікова книжка

навчальне навантаження

навчальна програма

предметні опорні точки

підсумкове (сумативне)
оцінювання

навчальна програма

системний аналіз (124)

T

teaching staff*

telecommunications and radio
engineering (172)

Tempus*

tertiary education*

test

викладацький персонал

телекомунікації та
радіотехніка (172)

Програма Темпус

вища освіта (ВО)

залік, тест

The European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA)*	Європейська асоціація забезпечення якості вищої освіти (ЄАЗЯВО)
The European Quality Assurance Agency (EQAA)	Європейське агентство із забезпечення якості (ЄАЗЯ)
The European Standards and Guidelines (ESG 2015)	Європейські стандарти та рекомендації
The International Network for Quality Assurance Agencies in Higher Education (INQAAHE)	Міжнародна мережа агенцій із забезпечення якості вищої освіти
The National University of Water and Environmental Engineering (NUWEE)	Національний університет водного господарства та природокористування (НУВГП)
The Standards and guidelines for quality assurance in the European Higher Education Area (ESG)*	Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти
theology (04, 041)	богослов'я (04, 041)
thermal power engineering (144)	теплоенергетика (144)
title of program subject area	найменування спеціальності
tourism (242)	туризм (242)
transcript of records*	академічна довідка
transport services (27)	транспорт (27)
transport technology (by type) (275)	транспортні технології (за видами) (275)

U

unique registration facility
(URF)

засоби унікальної реєстрації

university administration

керівництво університету

university community

університетська спільнота

university mission

місія університету

V

validation

валідація

veterinary hygiene, sanitation
and expertise (212)

ветеринарна гігієна,
санітарія і експертиза (212)

veterinary medicine (21, 211)

ветеринарна медицина (21,
211)

vice-rector

проректор

virtual mobility

віртуальна мобільність

vocational education (by
subject specialization) (015)

професійна освіта (за
спеціалізаціями) (015)

vocational education and
training (VET)

професійно-технічна освіта
(ПТО)

W

water bio-resources and
aquaculture (207)

weapons and military
equipment (255)

woodworking and furniture
technologies (187)

work placement

work-based learning

workload

World Education Services
(WES)

водні біоресурси та
аквакультура (207)

озброєння та військова
техніка (255)

деревообробні та меблеві
технології (187)

практика/стажування

навчання на робочому місці

навчальне навантаження

Організація міжнародної
освіти

* – див. визначення терміна в Розділ 4.

3. СКОРОЧЕННЯ (АБРЕВІАТУРИ) АНГЛІЙСЬКОЮ ТА УКРАЇНСЬКОЮ МОВАМИ

A

Academic Cooperation Association	ACA	Асоціація академічної співпраці
academic programme	AP	навчальна програма (академічна)

B

Bologna Follow up Group	BFUG	Група супроводу Болонського процесу
----------------------------	------	---

C

cross-border higher education	CBHE	транскордонна вища освіта, міжнародна вища освіта
continuing professional development	CPD	безперервний професійний розвиток

D

Directorate General for Education, Youth, Sport and Culture	DG EAC	Генеральний директорат з питань освіти, молоді, спорту і культури
Diploma Supplement	DS	додаток до диплома

E

Educational, Audiovisual & Culture Executive Agency	EACEA	Виконавче агентство з освіти, аудіовізуальних засобів і культури
European Commission	EC ЄК	Європейська Комісія
European Consortium for Accreditation	ECA	Європейський акредитаційний консорціум
European Commission Authentication System	ECAS	Система аутентифікації Європейської Комісії
Erasmus Charter of Higher Education	ECHE	Хартія Еразмус для вищої освіти
European Credit Transfer and Accumulation System	ECTS ЄКТС	Європейська кредитна трансферно- накопичувальна система

European Credit System for Vocational Education and Training	ECVET	Європейська кредитна система професійно-технічної освіти та підготовки кадрів
European Credit System for Vocational Education and Training	ECVET ЄКСПТО	Європейська кредитна система професійно-технічної освіти
European Higher Education Area	EHEA ЄПВО	Європейський простір вищої освіти
education international	EI	міжнародна освіта
European Investment Bank	EIB ЄІБ	Європейський інвестиційний банк
European Language Label	ELL	Європейський мовний знак
Erasmus Mundus Joint Master Degree	EMJMD	Спільні магістерські програми Еразмус Мундус
European Network of Information Centres	ENIC	Європейська мережа інформаційних центрів
European Network of National Information Centres on academic recognition and mobility	ENIC Network	Європейська мережа національних інформаційних центрів з академічного визнання і мобільності

The European Association for Quality Assurance in Higher Education	ENQA ЄАЗЯВО	Європейська асоціація забезпечення якості вищої освіти
European Parliament	EP ЄП	Європейський парламент
The European Quality Assurance Agency	EQAA	Європейське агентство із забезпечення якості
European Quality Assurance Register for Higher Education	EQAR ЄРЗЯВО	Європейський реєстр забезпечення якості вищої освіти
European Quality Assurance in Vocational Education and Training	EQAVET	Європейська система забезпечення якості у професійній освіті
European Qualifications Framework	EQF ЄРК	Європейська рамка кваліфікацій
European Qualifications Framework for Lifelong Learning	EQFLLL ЄРКНВЖ	Європейська рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя
European Research Area	ERA ЄДП	Європейський дослідницький простір
European Skills, Competences, Qualifications & Occupations	ESCO	Європейські вміння, компетентності, кваліфікації та заняття

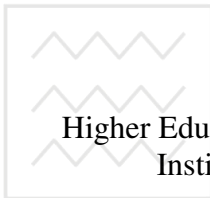

The Standards and guidelines for quality assurance in the European Higher Education Area	ESG	Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти
The European Standards and Guidelines	ESG 2015	Європейські стандарти та рекомендації
Erasmus Student Network	ESN	Мережа студентів програми Еразмус
European Students' Union	ESU	Європейський союз студентів
European Union	ЄС	Європейський Союз
European University Association	ЕУА ЕАУ	Європейська асоціація університетів
European Association of Institutions in Higher Education	EURASHE	Європейська асоціація закладів вищої освіти
Classification of fields of education and training	EURO-STAT Євростат	Класифікація галузей освіти та підготовки

F

Foundation for International Business Administration Accreditation	FIBAA	Фонд міжнародної акредитації програм у галузі бізнес- адміністрування
Framework for Qualifications of the European Higher Education Area	FQ-EHEA PK ЄПВО	Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти
Financial Regulation	FR	фінансове законодавство

H

Higher Education Institution	HEI ЗВО	Заклад вищої освіти
Higher Education Reform Experts	HERE НЕРВО	Національна команда експертів з реформування вищої освіти

I

Information and Communication Technology	ІКТ ІКТ	Інформаційні та комунікаційні технології
International Labour Organization	ILO МОП	Міжнародна організація праці

The International Network for Quality Assurance Agencies in Higher Education	INQAANE	Міжнародна мережа агенцій із забезпечення якості вищої освіти
International Standard Classification of Education	ISCED МСКО	Міжнародна стандартна класифікація освіти
International Standard Classification of Occupations	ISCO МСКП	Міжнародна стандартна класифікація професій
Intensive Study Programme	ISP	Програма інтенсивного навчання
Lifelong Learning	LLL	навчання протягом життя
Learning Outcomes	LO	результати навчання
L		
M		
Ministry of Education and Science of Ukraine	MESU МОН України	Міністерство освіти і науки України
Massive Open Online Courses	MOOCs	Масові відкриті онлайн-курси

N

National Agency	NA	Національне агентство
National Agency for Higher Education Quality Assurance	NAHEQA HAZYBO	Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти
National Academic Recognition Information Centre	NARIC	Національний інформаційний центр із академічного визнання
National Academic Recognition Information Centre Network	NARIC network	Мережа національних інформаційних центрів академічного визнання
National Erasmus+ Office	NEO	Національний Еразмус+ офіс
National Qualification Framework	NQF HPK	Національна рамка кваліфікацій
The National University of Water and Environmental Engineering	NUWEE НУВГП	Національний університет водного господарства та природокористування

O

Organisation of Economic Cooperation and Development	OECP	Організація економічного співробітництва та розвитку
Open Education Resources	OER	Відкриті освітні ресурси
Open Method of Coordination	OMC	Відкритий метод координації

P

Doctor of Philosophy	PhD	доктор філософії
Participant Identification Code	PIC	ідентифікаційний код учасника

Q

Qualification Framework	QF	Рамка кваліфікацій
-------------------------	----	--------------------

S

Strengthening Academic Integrity in Ukraine Project	SAIUP	Проект сприяння академічній доброчесності в Україні
Sectoral qualification framework	SQF ГПК	галузева рамка кваліфікацій

Національний університет
водного господарства
та природокористування

**Student Self-
Governance**

SSG

OCC

органи
студентського
самоврядування

U

**Unique Registration
Facility**

URF

засоби унікальної
реєстрації

V

**Vocational Education
and Training**

**VET
ПТО**

професійно-технічна
освіта

W

**World education
Services**

WES

Організація
міжнародної освіти

4. ГЛОСАРІЙ ТЕРМІНІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ***

Автономія вищого навчального закладу/закладу вищої освіти (Institutional autonomy) – самостійність, незалежність і відповідальність вищого навчального закладу/закладу вищої освіти в прийнятті рішень щодо розвитку академічних свобод, організації освітнього процесу, наукових досліджень, внутрішнього управління, економічної та іншої діяльності, самостійного добору й розстановки кадрів у межах, встановлених законом.

Право вищого навчального закладу/закладу вищої освіти приймати рішення щодо академічних (освітні програми й навчальні плани, методи викладання, дослідження тощо); фінансових (розподіл коштів, оплата праці тощо); організаційних (структура закладу, статут, вибори тощо); кадрових (відбір кадрів, кар'єрне просування, заробітна плата тощо) питань.

Академічна довідка (Transcript) – офіційна виписка, структурований опис навчальних досягнень студента. У багатьох системах освіти використовують детальні описи, у яких відображено кредити ЄКТС й оцінки з вивчених навчальних компонентів (наприклад, академічна довідка за Європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою).

Академічна мобільність (Academic mobility) – можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому вищому навчальному закладі/закладі вищої освіти (науковій установі) на території України чи поза її межами.

Академічна свобода (Academic freedom) – самостійність і незалежність учасників освітнього процесу

під час провадження педагогічної, науково-педагогічної, наукової та/або інноваційної діяльності, що здійснюється на принципах свободи слова і творчості, поширення знань та інформації, проведення наукових досліджень і використання їх результатів та реалізується з урахуванням обмежень, установлених законом.

Академічне визнання (Academic recognition) – офіційне підтвердження повноважними органами іноземних академічного ступеня/освітньої кваліфікації, періодів навчання, їх позиціювання в системі освіти сторони, що приймає, для доступу власника такої кваліфікації до подальшого навчання.

Академічний (Academic) – характеристика, щодо освіти, навчання, викладання, досліджень.

Академічний персонал (Academic staff) – персонал вищого навчального закладу/закладу вищої освіти, основним завданням якого є викладання та/або дослідження. Об'єднує осіб, які обіймають посади, що передбачають здійснення викладання та/або дослідження.

Дивися також: науково-педагогічні працівники.

Академічний плагіат (Academic plagiarism) – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворенню опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства (відповідно до Закону України «Про вищу освіту»).

Академічний ступінь (Academic degree) – освітня кваліфікація, що присуджують вищим навчальним

закладом/закладом вищої освіти за результатами успішного виконання освітньої програми з вищої освіти (наприклад, ступінь бакалавра, ступінь магістра, ступінь доктора філософії).

Акредитація (Accreditation) – оцінювання освітньої програми та/або освітньої діяльності вищого навчального закладу/закладу вищої освіти за цією програмою на предмет:

- відповідності стандарту вищої освіти;
- спроможності виконати вимоги стандарту й досягти заявлених у програмі результатів навчання;
- досягнення заявлених у програмі результатів навчання.

Аналітичний центр CEDOS (раніше – «Центр дослідження суспільства») – незалежний, позапартійний, некомерційний аналітичний центр. Займається дослідженням державної політики й суспільних процесів у сферах освіти, міграції та міського розвитку, прагнучи стимулювати прийняття рішень на підставі даних й участь громадян у прийнятті рішень.

Атестація (Assessment/Attestation) – встановлення відповідності засвоєних здобувачами вищої освіти рівня та обсягу знань, умінь, інших компетентностей вимогам стандартів вищої освіти.

Аудиторні години (Class/contact hours) – години, що витрачає здобувач вищої освіти й викладач на аудиторні навчальні заняття.

Бакалавр (Bachelor, first cycle degree) – освітній ступінь, що здобувають на першому рівні вищої освіти,

який відповідає 6-му кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій України, та присуджується вищим навчальним закладом/закладом вищої освіти після успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-професійної програми, обсяг якої становить 180-240 кредитів ЄКТС.

У болонській класифікації ступінь бакалавра присуджують після завершення 1-му циклу Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти та 6-му рівню Європейської рамки кваліфікацій для навчання протягом життя. За Міжнародною стандартною класифікацією освіти цей ступінь (кваліфікація) відповідає 6-му рівню.

Дивися також: ступінь першого циклу; перший рівень вищої освіти.

Болонська декларація (Bologna Declaration) – декларація про міжнародне співробітництво у сфері вищої освіти, підписана у 1999 р. у м. Болонья (Італія) на рівні відповідальних за вищу освіту міністрів 29 європейських країн і започаткувала Болонський процес із створення привабливого й конкурентоспроможного Європейського простору вищої освіти.

Декларацією проголошено основні цілі: впровадження зрозумілих і порівнюваних академічних ступенів та їх двоциклової організації; прийняття системи кредитів, аналогічній Європейській кредитній трансферно-накопичувальній системі; сприяння мобільності студентів, викладачів, дослідників, адміністраторів; розвиток європейського співробітництва із забезпечення якості та європейського виміру вищої освіти.

Болонський процес (Bologna process) – структурна й парадигмальна реформа вищої освіти в Європі, початок

якій покладено підписанням Болонської декларації в 1999 р. у Болоньї (Італія) і яка спрямована на створення привабливого й конкурентоспроможного Європейського простору вищої освіти. Реалізують перетворення відповідно до комюніке (декларацій) конференцій міністрів, відповідальних за вищу освіту, що проводять не рідше, ніж раз на два роки: 2001 (Прага), 2003 (Берлін), 2005 (Берген), 2007 (Лондон), 2009 (Левен/Лювен-ля-Ньов), 2010 (Будапешт/Відень), 2012 (Бухарест), 2015 (Єрван), 2018 (Париж).

Взаємне визнання (Mutual recognition) – взаємна згода двох або більше інституційних органів щодо визнання кожним академічних ступенів, освітніх програм чи вищих навчальних закладів/закладів вищої освіти і підтвердження двома або більше агенціями забезпечення якості чи акредитації того, що методологія агенцій дотримана й відповідні процедури належно реалізовано.

Визнання кредитів (Recognition of credits) – процес, за допомогою якого вищий навчальний заклад/заклад вищої освіти засвідчує (підтверджує), що результати навчання, отримані ц оцінені в іншому закладі, та відповідні їм кредити задовольняють (деякі або всі) вимоги окремої освітньої програми, її компонента (модуля) або кваліфікації в цьому вищому навчальному закладі/закладі вищої освіти.

Викладацький персонал (Teaching staff) – персонал вищого навчального закладу/закладу вищої освіти, основним завданням якого є викладання. Охоплює осіб, які обіймають посади, що передбачають здійснення викладання.

Випадкове або побічне навчання (Incidental or random learning) – різноманітні форми навчання, що не організовані або відбуваються за комунікації, не створеної спеціально для навчання. Може відбуватися під час повсякденної діяльності, під час ділових й інших зустрічей, перегляду телепередач тощо.

Дивися також: інформальне навчання.

Випуск (Graduation) – успішне завершення здобувачами вищої освіти навчання у вищому навчальному закладі/закладі вищої освіти й отримання відповідної кваліфікації.

Випускник (Graduate) – особа, яка успішно завершила навчання на певному освітньому рівні (етапі, циклі) вищої освіти.

Вища освіта (Higher/tertiary education) – сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у вищому навчальному закладі/закладі вищої освіти (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною спеціальністю (кваліфікацією) на відповідному рівні вищої освіти, що за складністю є вищим, ніж рівень повної загальної середньої освіти.

Вищу освіту надають на 5–8-му освітніх рівнях за Міжнародною стандартною класифікацією освіти та яка відповідає 5–8-му кваліфікаційним рівням Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя, 1–4-му кваліфікаційним рівням Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти, 5–9-му кваліфікаційним рівням Національної рамки кваліфікацій.

Вища освіта, заснована на дослідженнях (Research-based higher education) – процес набуття компетентностей за певною спеціальністю (кваліфікацією) на відповідному рівні вищої освіти за допомогою проведення досліджень за підтримки наукових консультантів.

Вищий навчальний заклад (Higher education institution) – окремих вид установи, яка є юридичною особою приватного або публічного права, діє згідно з виданою ліцензією на провадження освітньої діяльності на певних рівнях вищої освіти, проводить наукову, науково-технічну, інноваційну та/або методичну діяльність, забезпечує організацію освітнього процесу й здобуття особами вищої освіти, післядипломної освіти з урахуванням їхніх покликань, інтересів і здібностей.

Дивися також: заклад вищої освіти.

Врядування у вищій освіті (Governance in higher education) – модель управління, що є наступним еволюційним етапом розвитку моделей управління; передбачає широке залучення до управління громадськості та зацікавлених осіб (стейкхолдерів) на всіх рівнях управління; реалізується на підставі відкритості, партнерства, розподіленої відповідальності й підзвітності; потребує використання механізмів результат орієнтованого управління та компетентнісного підходу.

Галузь знань (Field of knowledge/Narrow field): див. Галузь освіти (Field of Education) – основна предметна сфера освіти і науки, що містить групу споріднених спеціальностей, за якими здійснюють професійну підготовку.

Галузь освіти (Field of education) – за Міжнародною стандартною класифікацією освіти галузь (освіти й підготовки) визначають як широкий домен, область змісту, що охоплює освітня програма або кваліфікація. Галузь (поряд із рівнем) освіти є базовою наскрізною класифікаційною змінною освітніх програм і відповідних кваліфікацій.

Група Є4 (E4 Group) – група, що об'єднує чотири основні консультаційні члени із супроводу Болонського процесу: Європейська асоціація забезпечення якості вищої освіти, Європейська асоціація закладів вищої освіти, Європейська асоціація університетів, Європейський союз студентів.

Дескриптори кваліфікацій (Descriptors of qualifications) – загальний опис кваліфікацій за рівнями (підрівнями, етапами, циклами) в термінах компетентностей.

Дескриптор циклу (рівня) (Cycle (level) descriptors) – загальні твердження про очікувані широкі результати навчання на кожному з трьох циклів. Добрим прикладом загальних дескрипторів циклів (рівнів) є так звані Дублінські дескриптори, які стали однією із засад (разом із ЄКТС) рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти.

Додаток до диплома (Diploma supplement) – документ, що видають випускникам вищих навчальних закладів/закладів вищої освіти й містить детальну інформацію про успішно завершене навчання. Додаток до диплома європейського зразка заповнюють відповідно до структури, розробленої Європейською Комісією, Радою Європи і ЮНЕСКО, що необхідно для забезпечення

міжнародної зрозумілості та визнання диплома (кваліфікації вищої освіти) для доступу до подальшого навчання та/або здійснення професійної діяльності.

Додаток до диплома європейського зразка є невід'ємною частиною диплома бакалавра, магістра, доктора філософії, що містить структуровану інформацію про завершене навчання та результати навчання особи, що містить інформацію про назви навчальних дисциплін, отримані оцінки й здобуту кількість кредитів ЄКТС, а також відомості про національну систему вищої освіти України.

Доктор наук (Doctor of Sciences): див. Постдоктор (Postdoctorate) – науковий ступінь, що здобуває особа на науковому рівні вищої освіти, який відповідає 9-му кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій України, на підставі ступеня доктора філософії і передбачає набуття найвищих компетентностей у галузі розроблення і впровадження методології дослідницької роботи, проведення оригінальних досліджень, отримання наукових результатів, які забезпечують розв'язання важливої теоретичної або прикладної проблеми, мають загальнонаціональне або світове значення та опубліковані в наукових виданнях.

Ступінь доктора наук присуджує спеціалізована вчена рада вищого навчального закладу/закладу вищої освіти чи наукової установи за результатами публічного захисту наукових досягнень у вигляді дисертації або опублікованої монографії, або за сукупністю статей, опублікованих у вітчизняних і міжнародних рецензованих фахових виданнях, перелік яких затверджує центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки.

Дивися також: постдоктор; науковий рівень вищої освіти.

Доктор філософії (Doctor of Philosophy, PhD, third cycle degree) – освітній і водночас перший науковий ступінь, що здобувають на третьому рівні вищої освіти, який відповідає 8-му кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій України, на підставі ступеня магістра. У болонській класифікації ступінь доктора філософії присуджується після завершення третього циклу вищої освіти й відповідає 3-му циклу Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти та 8-му рівню Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя.

В Україні ступінь доктора філософії присуджує спеціалізована вчена рада вищого навчального закладу/закладу вищої освіти або наукової установи після успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньо-наукової програми й публічного захисту дисертації в спеціалізованій вченій раді.

Нормативний строк підготовки доктора філософії в аспірантурі (ад'юнктурі) становить чотири роки. Обсяг освітньої складової освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії становить 30-60 кредитів ЄКТС.

За Міжнародною стандартною класифікацією освіти цей ступінь (кваліфікація) відповідає 8-му рівню.

Дивися також: ступінь третього циклу; третій рівень вищої освіти.

Докторська школа (Doctoral school) – структурний підрозділ університетів, інших провідних вищих навчальних закладів/закладів вищої освіти, що забезпечує реалізацію програм докторської освіти (підготовки) відповідно до рівневої організації вищої освіти.

Другий (магістерський) рівень вищої освіти (Second (Master's) cycle of higher education) – рівень

вищої освіти, що відповідає 7-му кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій України і передбачає здобуття особою поглиблених теоретичних та/або практичних знань, умінь, навичок за обраною спеціальністю (чи спеціалізацією), загальних засад методології наукової та/або професійної діяльності, інших компетентностей, достатніх для ефективного виконання завдань інноваційного характеру відповідного рівня професійної діяльності.

Дивися також: магістр; ступінь другого циклу; другий рівень вищої освіти.

Дублінські дескриптори (Dublin descriptors) – загальний опис типових очікуваних досягнень і здатностей випускника для кожного циклу (рівня) вищої освіти. Дублінські дескриптори сформульовані в термінах п'яти видів компетентностей: знання і розуміння; застосування знань і розуміння; формування суджень; комунікація; здатність до подальшого навчання, розвитку.

Використовують для опису циклів вищої освіти в Рамці кваліфікацій Європейського простору вищої освіти.

Забезпечення якості (Quality assurance) – процес або комплекс процесів, прийнятих на національному та інституційному рівнях, для забезпечення якості освітніх програм і присвоєних кваліфікацій.

Європейська асоціація забезпечення якості вищої освіти, ЄАЗЯВО (European Association for Quality Assurance in Higher Education, ENQA) – європейський орган, який сприяє впровадженню кращої практики щодо забезпечення якості вищої освіти і як один із основних консультаційних членів із супроводу Болонського процесу входить до групи Є4.

Європейська асоціація закладів вищої освіти, ЄАЗВО (European Association of Institutions in Higher Education, EURASHE) – європейське об'єднання закладів вищої освіти/вищих навчальних закладів неуніверситетського сектора, які проводять узгоджену й прозору політику з вищої освіти в контексті Болонського процесу. Як один із основних консультативних членів із супроводу Болонського процесу входить до групи Є4.

Європейська асоціація університетів, ЄАУ (European University Association, EUA) – об'єднання європейських університетів для проведення конструктивної й узгодженої політики з вищої освіти, сприяння участі університетів в Болонському процесі, надання їм підтримки в захисті автономії, академічних свобод. Як один із основних консультативних членів із супроводу Болонського процесу входить до групи Є4.

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система, ЄКТС (European Credit Transfer and Accumulation System, ECTS) – система трансферу й накопичення кредитів, що використовують в Європейському просторі вищої освіти для надання, визнання, підтвердження кваліфікацій та освітніх компонентів і сприяє академічній мобільності здобувачів вищої освіти. Система ґрунтується на визначенні навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених результатів навчання; навантаження обліковується в кредитах ЄКТС. В ЄКТС навантаженню одного навчального року за денною формою відповідають 60 кредитів.

Європейська мережа національних інформаційних центрів із академічного визнання і мобільності

(European Network of National Information Centres on academic recognition and mobility, ENIC Network) – мережа, заснована Радою Європи та ЮНЕСКО на виконання Лісабонської конвенції з визнання та тісно співпрацює з Мережею національних інформаційних центрів академічного визнання (NARIC Network).

Європейська рамка кваліфікацій для навчання протягом життя, ЄРКНВЖ (European Qualifications Framework for Lifelong Learning, EQF LLL) – рекомендований у 2008 р. Європейським Парламентом і Радою Європейського Союзу загальний системний опис восьми кваліфікаційних рівнів, які охоплюють весь спектр кваліфікацій, здобутих у процесі формального, неформального, інформального навчання, зокрема загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти. Рамка є інструментом для поліпшення розуміння, порівняння, ідентифікації та визнання існуючих і запровадження нових кваліфікацій в різних країнах Європи, сприяє мобільності громадян між країнами та навчанню протягом життя. Дескрипторами кваліфікаційних рівнів Рамки є: знання, уміння, компетентності.

Європейський дослідницький простір, ЄДП (European Research Area, ERA) – простір, що сприяє співпраці дослідників країн Європейського Союзу для створення умов реалізації спільної і прозорої політики у сфері досліджень, збільшення інвестицій у дослідження і розробки, удосконалення систем підготовки дослідників, додаткової підготовки дослідницького персоналу та розвитку конкурентоздатної економіки, що ґрунтується на знаннях. Відповідну стратегію зі створення ЄДП прийняли у 2000 р. в Лісабоні й назвали Лісабонською стратегією.

Європейський простір вищої освіти, ЄПВО (European Higher Education Area, EHEA) – простір вищої освіти країн-учасниць Болонського процесу, що проводять узгоджену й прозору освітню політику. Болонською декларацією у 1999 р. проголошено формування до 2010 р. привабливого й конкурентоздатного Європейського простору вищої освіти (ЄПВО), Будапештсько-Віденською декларацією у 2010 р. заявлено про його створення. Комюніке, прийнятим у Льовені/Лувен-ла-Ньові (2009 р.), визначено стратегію розвитку ЄПВО до 2020 р. Основними інструментами ЄПВО є Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система, національні рамки кваліфікацій, сумісні з Рамкою кваліфікацій ЄПВО (2005 р.), та Додаток до диплома.

Європейський реєстр забезпечення якості вищої освіти, ЄРЗЯВО (European Quality Assurance Register for Higher Education, EQAR) – реєстр, утворений Європейською асоціацією Забезпечення якості вищої освіти, Європейською асоціацією університетів, Європейською асоціацією закладів вищої освіти, Європейським союзом студентів (групою Є4), і містить визнані європейські й національні агенції забезпечення якості вищої освіти. До EQAR вносять агенції, що відповідають вимогам Європейських стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти.

Європейський союз студентів, ЄСС (European Students' Union, ESU) – європейське об'єднання студентських організацій, яке бере активну участь у Болонському процесі, обстоює інтереси студентів на європейському рівні. Як один із основних консультативних членів із супроводу Болонського процесу входить до групи Є4.

Забезпечення якості (Quality assurance) – сукупність процедур, що застосовують на інституційному (внутрішньому) та національному й міжнародному (зовнішньому) рівнях для якісної реалізації освітніх/навчальних програм і присудження кваліфікацій.

Загальні компетентності (Generic competences) – компетентності, які формують у здобувача вищої освіти в процесі навчання за даною освітньою програмою, але мають універсальний характер і можуть бути перенесені із контексту однієї освітньої програми в іншу.

Заклад вищої освіти, ЗВО (Higher education institution): див. Вищий навчальний заклад; Європейська асоціація закладів вищої освіти; Європейська асоціація університетів; Університет.

Звільнення (Condoning) – це термін, що використовують, якщо екзаменаційна комісія звільняє студента від повторного складання компонента, що був оцінений «незадовільно» (або майже «незадовільно»), у разі, якщо інші пов'язані компоненти складено із достатньо високими оцінками.

Знання (Knowledge) – осмислена й засвоєна суб'єктом наукова інформація, що є основою його усвідомленої, цілеспрямованої діяльності. Знання бувають емпіричними (фактологічними) і теоретичними (концептуальними, методологічними).

Іноземні студенти (Foreign students) – студенти, які не мають громадянства країни, у якій навчаються.

Інтернаціоналізація (Internationalisation) – у вищій освіті це процес інтеграції освітньої, дослідницької та адміністративної діяльності вищого навчального закладу/закладу вищої освіти чи наукової установи з міжнародною складовою:

- індивідуальна мобільність (студентів, науковців, викладачів, адміністративного персоналу);
- створення спільних міжнародних освітніх і дослідницьких програм;
- формування міжнародних освітніх стандартів для забезпечення якості;
- інституційне партнерство, створення освітніх і дослідницьких консорціумів, об'єднань.

Інформальна освіта (Informal education) – освіта, що зовні не організована, тобто не інституціалізована, самоорганізована освіта (самоосвіта): наприклад, самостійне прослуховування окремих лекцій або читання книг і журналів, перегляд телепередач тощо.

Інформальне навчання (Informal learning) – неофіційне, не інституціалізоване цілеспрямоване (самонавчання) або нецілеспрямоване навчання (зокрема спонтанне, випадкове, що відбувається під час позанавчальної діяльності).

Дивися також: випадкове або побічне навчання.

Інформаційний пакет (Information package / set) – один із ключових елементів ЄКТС, що вміщує дані про вищий навчальний заклад/заклад вищої освіти, каталог курсів, іншу інформацію для абітурієнтів, здобувачів вищої освіти, викладачів, науковців та інших зацікавлених осіб.

Кваліфікація (Qualification) – офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважена установа встановила, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) відповідно до стандартів вищої освіти, що засвідчується відповідним документом (ступінь, диплом, сертифікат або інше свідоцтво) про вищу освіту.

За концепцією Міжнародної стандартної класифікації професій кваліфікація – здатність особи виконувати завдання і обов’язки певного виду діяльності, визначається рівнем і спеціалізацією освіти (формальної, неформальної, інформальної).

Сучасне розуміння кваліфікації як «втілення певної якості» (лат.) виходить за межі придатності для професійної діяльності й не обмежується її професійними ознаками. Рамки (як певне шкалювання) кваліфікацій передбачають принципову їх вимірюваність (визначеність) і градацію. Для забезпечення цього кваліфікації описують у термінах результатів навчання, останні, своєю чергою, формулюють у термінах компетентностей (реалізаційні здатності особи). Термін «кваліфікація» охоплює широке різноманіття результатів формального, неформального, інформального навчання як в освітній системі, так і поза нею. З огляду на провайдера кваліфікацій вони поділяють на академічні/освітні (надаються освітньою системою на підставі освітніх стандартів) і професійні (надають переважно роботодавці або спільно з ними на підставі професійних стандартів, вироблених у сфері праці).

У Лісабонській конвенції з визнання кваліфікацій вищої освіти в європейському регіоні (1997 р.), спрямованій на зіставлення, порівнювання і встановлення еквівалентності документів про вищу освіту різних країн, документах Європейського простору вищої освіти під кваліфікацією також розуміють будь-який ступінь, звання, диплом або інше свідоцтво, що надані компетентним

органом і засвідчує успішне закінчення відповідної програми з вищої освіти.

Класифікація галузей освіти та підготовки, Євростат (Classification of fields of education and training, EUROSTAT) – класифікація освіти на підставі системної характеристики освітніх програм, є інструментом збору, узагальнення й представлення статистичних даних про освіту в Європейському Союзі на підставі МСКО 1997.

Коефіцієнт випуску (Graduation rate) – відсоток кількості випускників певного рівня (циклу) вищої освіти від чисельності населення, яке має вік, відповідний типовому віку цих випускників.

Коефіцієнт вступу (Entry rate) – відсоток кількості осіб, уперше прийнятих на певний рівень (цикл) вищої освіти, від чисельності населення, яке має вік, відповідний типовому віку вступників.

Компетентнісний підхід (Competence-based approach) – підхід до визначення результатів навчання, що ґрунтується на їх описі в термінах компетентностей. Компетентнісний підхід є ключовим методологічним інструментом реалізації цілей Болонського процесу та за своєю сутністю є студентоцентрованим.

Компетентність/компетентності (Competence, competency/competences, competencies) – динамічна комбінація знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, що визначає здатність особи успішно здійснювати професійну й

подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти.

Компетентності лежать в основі кваліфікації випускника. Компетентність (компетентості) як набуті реалізаційні здатності особи до ефективної діяльності не слід плутати з компетенцією (компетенціями) як наданими особі повноваженнями.

Компетенція/компетенції (Competence, competency/competences, competencies) – надані (наприклад, нормативно-правовим актом) особі (іншому суб'єкту діяльності) повноваження, коло її (його) службових й інших прав й обов'язків. Слід відрізнити поняття компетенції/компетенцій від компетентності/компетентностей як набутих реалізаційних здатностей особи.

Комунікація (Communication) – взаємозв'язок суб'єктів для передавання інформації, узгодження дій, спільної діяльності, зокрема для здійснення освіти, навчання.

Контактні години (Contact hours) – навчальний час, що проводять здобувачі вищої освіти в безпосередньому контакті з викладачем (аудиторні години – лекції, семінарські заняття тощо).

Дивися також: аудиторні години.

Контроль якості (Quality control) – процес оцінювання якості, який сфокусований на вимірюванні якості вищого навчального закладу/закладу вищої освіти або освітньої програми. Містить певний набір методів, процедур, інструментів, що розроблено й використовують для визначення відповідності реальної якості

встановленим стандартам. Ключовим елементом контролю якості є система доказів правильності оцінки якості.

Кредит ЄКТС (Credit ECTS) – одиниця вимірювання обсягу навчального навантаження здобувача вищої освіти, яку використовують у Європейській кредитній трансферно-накопичувальній системі (ЄКТС), необхідного для досягнення визначених (очікуваних) результатів навчання.

Певна кількість кредитів ЄКТС призначається всім компонентам освітньої програми та програмі загалом. Обсяг одного кредиту ЄКТС становить 30 годин за Законом України «Про вищу освіту». Навантаження одного навчального року за денною формою навчання становить, здебільшого, 60 кредитів ЄКТС.

Дивися також: Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система.

Критерії оцінювання (Assessment criteria) – щодо оцінювання виконання вимог освітніх програм – описи того, що і на якому рівні повинен зробити здобувач вищої освіти для демонстрації досягнення результатів навчання.

Курс (Course) – у світовій практиці частина освітньої програми, яка зазвичай є автономною і оцінюється окремо та характеризується конкретним набором результатів навчання і відповідними критеріями оцінювання. Освітня програма здебільшого складається з певної кількості курсів. За навчальним навантаженням здобувача вищої освіти курс характеризується певною (рекомендовано уніфікованою або кратною) кількістю кредитів ЄКТС. Курс – синонім до вітчизняного терміну «навчальна дисципліна/модуль» в освітній програмі. У певних випадках курс означає освітню програму загалом.

Лідерство (Leadership) – управління, що здійснюють через вплив на поведінку людей (послідовників) на підставі взаємної поваги й довіри задля реалізації суспільно значущих цілей (цінностей) та потребує наявності в управлінця-лідера відповідних лідерських компетентностей (якостей). Лідерство є одночасно положенням (статичний аспект) і процесом впливу (динамічний/процесний аспект), в основі яких – вияв лідерських якостей особистості. Наявність статичного аспекту продукує процесний аспект.

Відповідно до основних видів діяльності (індивідуальна та групова) виокремлюють два види лідерства – індивідуальне та організаційне:

- індивідуальне лідерство – суб'єктом вияву лідерства є окрема особистість, може здійснюватися як безпосередньо стосовно себе (саморозвиток особистості), так і відносно інших осіб;

- інституційне (або організаційне) лідерство – суб'єктом вияву лідерства є організація, може здійснюватися як безпосередньо щодо себе (саморозвиток організації), так й інших організацій.

Лісабонська конвенція з визнання (Lisbon Recognition Convention) – міжнародна конвенція Ради Європи, розроблена спільно з ЮНЕСКО, прийнята в 1997 р. у Лісабоні, запроваджується з 1999 р. і стосується визнання академічних ступенів та кваліфікацій вищої освіти. Конвенція встановлює, що ступені (кваліфікації) і періоди навчання повинні визнаватися, якщо інституціями, відповідальними за визнання, не встановлено суттєвих відмінностей. Лісабонська конвенція з визнання слугує важливим інструментом Болонського процесу та Європейського простору вищої освіти.

Лісабонська стратегія (Lisbon Strategy) – ініційована у 2000 р. Європейським Союзом стратегія із підвищення конкурентоспроможності, зокрема через створення Європейського дослідницького простору (ЄДП) для розвитку суспільства й економіки, що ґрунтується на знаннях.

Ліцензування (Licensing) – процедура визнання спроможності юридичної особи провадити освітню діяльність за певною спеціальністю на певному рівні вищої освіти відповідно до стандартів освітньої діяльності.

Магістр (Master, second cycle degree) – освітній ступінь, що здобувають на другому рівні вищої освіти, який відповідає сьомому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій, та присуджується вищим навчальним закладом/закладом вищої освіти у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми. Ступінь магістра здобувається за освітньо-професійною або за освітньо-науковою програмою. Обсяг освітньо-професійної програми підготовки магістра становить 90-120 кредитів ЄКТС, обсяг освітньо-наукової програми – 120 кредитів ЄКТС. Освітньо-наукова програма магістра обов'язково охоплює дослідницьку (наукову) компоненту обсягом не менше 30 відсотків.

У болонській класифікації ступінь магістра присуджують після завершення 2-го циклу вищої освіти та відповідає 7-му рівню Європейської рамки кваліфікацій для навчання протягом життя.

Особа має право здобувати ступінь магістра за умови наявності в неї ступеня бакалавра.

Ступінь магістра медичного, фармацевтичного або ветеринарного спрямування здобувають на підставі повної

загальної середньої освіти і присуджує вищий навчальний заклад/заклад вищої освіти після успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми, обсяг якої становить 300-360 кредитів ЄКТС.

Дивися також: ступінь другого циклу; другий рівень вищої освіти.

Мережа національних інформаційних центрів академічного визнання (National Academic Recognition Information Centre Network, NARIC network) – мережа національних інформаційних центрів країн – членів Європейського Союзу, яка створена для вдосконалення академічного визнання дипломів і періодів навчання, сприяння мобільності студентів, викладачів і дослідників. Більшість таких центрів не приймають рішення з визнання, а лише надають потрібну інформацію і консультації щодо зарубіжних освітніх систем і кваліфікацій.

Міжнародна мережа агентств з гарантії якості вищої освіти (INQAANE) – заснована в 1991 році на міжнародній конференції в Гонконзі. Головним завданням Мережі є збір і розповсюдження інформації як про поточний стан, так і про новітні теоретичні дослідження в процесі управління якістю вищої освіти.

Міжнародна стандартна класифікація освіти, МСКО (International Standard Classification of Education, ISCED) – класифікація освіти на підставі системної характеристики освітніх програм і відповідних кваліфікацій, є інструментом збору, узагальнення й представлення статистичних даних про освіту. МСКО запроваджена ЮНЕСКО у 1976 р., переглядали у 1997 і 2011 рр. У 2013 р. виокремлена МСКО: галузі освіти й підготовки. Нині є основною міжнародною

класифікаційною системою освіти. У МСКО-2011 наскрізним класифікаційним параметром визначено рівні освіти, а також додаткові критерії (наприклад, призначення, орієнтація, тривалість освітньої програми), у МСКО-2013 – галузі (широкі, вузькі і деталізовані) освіти. Концепція МСКО містить визначення таких понять, як освіта, підготовка, навченість, навчання, комунікація, інформація тощо.

Міжнародна стандартна класифікація професій, МСКП (International Standard Classification of Occupations, ISCO) – одна з основних міжнародних класифікацій, яка є інструментом систематизації робіт (занять, професій) відповідно до притаманних їм завдань й обов'язків. МСКП є: основою для міжнародних звітів, порівнянь й обмінів статистичними й адміністративними даними щодо професій; моделлю для розроблення національних і регіональних класифікацій професій; системою, що може бути безпосередньо використана в країнах, які не мають власних національних класифікацій.

Міжнародні студенти (International students) – студенти, які попередню освіту здобували в іншій країні.

Мобільність (Mobility) – один із ключових принципів формування європейських просторів вищої освіти і досліджень, що передбачає різноманітні можливості для вільного переміщення студентів, викладачів, дослідників, адміністраторів у цих просторах з метою академічного і загальнокультурного взаємозбагачення, слугує забезпеченню цілісності зазначених європейських просторів. Важливу роль у забезпеченні мобільності відіграють основні інструменти Болонського процесу – Європейська кредитна трансферно-

накопичувальна система, Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти, Додаток до диплома, а також європейська й національні системи забезпечення якості вищої освіти.

Модуль (Module) – навчальний компонент освітньої програми, у якій кожний такий компонент містить однакову або кратну кількість кредитів ЄКТС (наприклад, 5, 10, 15). У різних країнах, освітніх документах модуль може означати компонент освітньої програми, курс, навчальну дисципліну, групу навчальних дисциплін.

Модульна програма (Modular programme) – освітня програма, у якій студенти можуть гнучко формувати індивідуальний зміст навчання через вільний вибір навчальних дисциплін або модулів. Модульні програми не мають чітко визначеної послідовності вивчення окремих модулів.

Модуляризація (Modularisation) – підхід до побудови освітньої/навчальної програми, коли її компоненти (курси/навчальні дисципліни) мають однаковий або кратний вимір.

За проектом Тюнінг та Європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою рекомендовано такі варіанти кредитних вимірів: 5–10–15 або 6–9–12–15.

Молодший бакалавр (Short cycle, Junior bachelor) – освітньо-професійний ступінь, що здобувають на початковому рівні (короткому циклі відповідно до Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти) вищої освіти й присуджується вищим навчальним закладом/закладом вищої освіти після успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-професійної програми, обсяг якої становить 90-120 кредитів ЄКТС.

Особа має право здобувати ступінь молодшого бакалавра за умови наявності в неї повної загальної середньої освіти.

Дивися також: початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти.

Навантаження студента (Student workload) – час, який пересічний студент (певного рівня вищої освіти) потребує для досягнення визначених (очікуваних) результатів навчання.

Цей час охоплює всі види навчальної роботи: лекції, семінарські, практичні заняття, самостійну роботу, складання екзаменів тощо.

Навчальна програма (Study programme): див. Освітня програма (Educational programme).

Навчальне навантаження (Study load): див. Навантаження студента (Student workload).

Навчання / навченість (Learning) – індивідуальне опанування або змінювання інформації, знань, розумінь, поглядів, цінностей, умінь, компетентностей чи вчинків через досвід, практику, вивчення або викладання за Міжнародною стандартною класифікацією освіти 2011, 2013 рр.

Навчання протягом життя, НВЖ (Lifelong learning, LLL) – процес навчання за будь-якими формами (формальне, неформальне, інформальне, випадкове/спонтанне, побічне), рівнями (підрівнями, циклами) та періодами (тривалістю) протягом усього життя.

Навченість навчатися (Learning to learn) – здатність до організації і постійного продовження власного

індивідуального та/або групового навчання. Навченість навчатися є однією з ключових компетентностей особи, що визначені Європейським Парламентом і Радою Європейського Союзу, та охоплює оцінювання своїх навчальних потреб, процесу та прогресу, визначення можливостей, подолання перешкод для успішного навчання, відповідну мотивацію і впевненість.

Наглядова рада з питань рейтингів та якості IREG – провідна міжнародна організація, яка координує процес розробки університетських рейтингів та їх відповідність міжнародним стандартам.

Накопичення кредитів (Credit accumulation) – процес послідовного отримання кредитів за навчання в рамках освітньої програми, відповідно до вимог якої потрібно отримати певну кількість кредитів для її успішного закінчення. Кредити присвоюють і накопичують лише тоді, коли успішне досягнення здобувачем вищої освіти визначених (очікуваних) результатів навчання підтверджене оцінюванням. Кредити можуть взаємно визнаватися між освітніми програмами в одному вищому навчальному/закладі вищої освіти, між різними закладами в межах країни або на міжнародному рівні. У будь-якому разі лише вищий навчальний заклад/заклад вищої освіти, що присуджує кваліфікацію, визначає, які кредити, отримані в інших місцях, можуть бути зараховані як частина роботи, необхідної для присудження кваліфікації.

Науковий рівень вищої освіти (Research level of higher education) – рівень вищої освіти, що відповідає 9-му кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає набуття компетентностей з

розроблення і впровадження методології та методики дослідницької роботи, створення нових системоутворювальних знань та/або прогресивних технологій, розв'язання важливої наукової або прикладної проблеми, що має загальнонаціональне або світове значення.

Дивись також: доктор наук; постдоктор.

Наукометрична база даних – бібліографічна і реферативна база даних із інструментами для відстеження цитованості статей, опублікованих у наукових виданнях. Деякі відомі бібліографічні бази даних: Web of Science, Scopus, Web of Knowledge, Astrophysics, PubMed, Mathematics, Chemical Abstracts, Springer, Agris, GeoRe.

Науково-педагогічні працівники (Academic staff) – особи, які за основним місцем роботи у вищих навчальних закладах/закладах вищої освіти провадять навчальну, методичну, наукову (науково-технічну, мистецьку) та організаційну діяльність.

Дивися також: академічний персонал.

Національна рамка кваліфікацій, НРК (National Qualifications Framework, NQF) – цілісний міжнародно зрозумілий опис національної шкали кваліфікацій (у вигляді кваліфікаційних рівнів) у термінах компетентностей, через який всі кваліфікації та інші навчальні досягнення, зокрема у вищій освіті, можуть бути виражені й співвіднесені між собою в узгоджений спосіб.

В Україні Національну рамку кваліфікацій затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1241.

Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, НАЗЯВО (National Agency for Higher Education Quality Assurance) – один із органів управління у сфері вищої освіти. Агентство є чинним колегіальним органом, уповноваженим на реалізацію державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти.

Агентство перебрало на себе певні регуляторні та контрольні функції Міністерства освіти і науки України; замінило Вищу атестаційну комісію (ВАК) та Державну акредитаційну комісію (ДАК).

Неформальна освіта (Non-formal education) – додаткова освіта, що доцільно організована, інституціалізована, проте не завершується наданням кваліфікації певного рівня (етапу, циклу) формальної освіти.

Неформальне навчання (Non-formal learning) – додаткове інституційно організоване навчання, що не завершується наданням кваліфікації певного рівня (етапу, циклу) формальної освіти.

Освіта (Education) – за концепцією Міжнародної стандартної класифікації освіти 2011, 2013 рр. (ЮНЕСКО, ООН) процеси, якими суспільство цілеспрямовано передає накопичені інформацію, знання, розуміння, погляди, цінності, уміння, компетентності та вчинки від покоління до покоління. Вони включають комунікацію для навчання/навченості. Комунікація передбачає передавання інформації повідомлень, ідей, знань, принципів тощо.

Освіта дорослих (Adult/continuing/recurrent education) – освітні заходи будь-якого змісту, рівня, методу, форми, завдяки яким особи, які вважаються в

даному суспільстві дорослими, вдосконалюють свої освітні і професійні кваліфікації, розвивають здатності, компетентності.

Освітнє лідерство (Education leadership) – нова управлінська парадигма, яка є орієнтиром і механізмом для здійснення реформ у сфері освіти в умовах сучасних суспільних трансформацій. Освітнє лідерство слід розглядати у таких трьох взаємопов'язаних аспектах:

- лідерство в освіті (діяльність керівників, викладачів, студентів/учнів та, як результат, освітніх закладів-лідерів);
- лідерство для освіти (діяльність батьків, науковців, роботодавців та інших стейкхолдерів задля розвитку освіти);
- лідерство освіти (діяльність держави (державна політика) щодо забезпечення пріоритетного розвитку освітньої сфери).

Освітні кваліфікації (Educational qualifications) – кваліфікації, що присуджують в освітній системі на підставі освітніх стандартів. У вищій освіті освітні кваліфікації називають ступенями.

Освітні стандарти (Educational standards) – стандарти, що виробляють в освітній системі для забезпечення освіти певного рівня (підрівня, етапу, циклу) і присудження відповідних освітніх (академічних) кваліфікацій (ступенів).

Освітній заклад (Educational institution) – організація, що надає навчальні та/чи пов'язані з цим послуги.

Освітній компонент (Educational component) – самодостатня і формально структурована частина освітньої/навчальної програми (наприклад, курс, модуль, навчальна дисципліна, семінар, виробнича практика тощо).

Освітній процес (Educational process / Education activities) – інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти і науки, що провадиться у вищому навчальному закладі/закладі вищої освіти (науковій установі) через систему науково-методичних і педагогічних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості.

Освітній рівень (Educational level): див. Рівень освіти (Level of education).

Освітня діяльність (Educational activity) – діяльність вищих навчальних закладів/закладів вищої освіти, що провадиться для забезпечення здобуття вищої, післядипломної освіти і задоволення інших освітніх потреб здобувачів вищої освіти та інших осіб.

Освітня програма (Educational programme) – система освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності, що визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів ЄКТС, потрібних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності), які повинен опанувати здобувач відповідного ступеня вищої освіти.

Оцінка (Grade / mark) – будь-яка кількісна або якісна міра на підставі визначених критеріїв, які використовують для опису результатів оцінювання в окремій навчальній дисципліні (модулі) або цілій освітній/навчальній програмі.

Оцінювання (Assessment) – сукупність методів (письмові, усні й практичні тести/екзамени, проекти і портфоліо), що використовують під час оцінювання досягнення особами, що навчаються, очікуваних результатів навчання.

Оцінювання студентів (Assessment of individual students) – формалізований процес визначення рівня опанування студентом запланованих (очікуваних) результатів навчання, що є необхідним для вдосконалення навчального процесу, підвищення ефективності викладання, розвитку студентів.

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти (First (Bachelor's) cycle of higher education) – рівень вищої освіти, що відповідає шостому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою теоретичних знань і практичних умінь та навичок, достатніх для успішного виконання професійних обов'язків за обраною спеціальністю.

Дивися також: ступінь першого циклу.

Післядипломна освіта (Postgraduate/Continuing /Further/In-service Education) – спеціалізоване вдосконалення освіти та професійної підготовки особи через поглиблення, розширення та оновлення її професійних знань, умінь та навичок або отримання іншої професії, спеціальності на підставі здобутого раніше

освітнього рівня та практичного досвіду.

Дивися також: продовжена освіта; освіта дорослих.

Подвійний диплом / ступінь (Double diploma / degree) – документи про вищу освіту, що надаються окремо кожним з двох вищих навчальних закладів після успішного завершення здобувачем вищої освіти спільної освітньої програми на певному циклі/рівні вищої освіти, яка узгоджена між цими вищими навчальним закладами.

Постдоктор (Postdoctor) – особа, яка здобула ступінь доктора філософії і проводить у визначений період дослідження самостійно або за координації провідного вченого в складі дослідницької групи, отримуючи наукову стипендію та перебуваючи на науковій посаді, для удосконалення професійних компетентностей, необхідних для подальшої кар'єри.

Дивися також: доктор наук; науковий рівень вищої освіти.

Початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти (Basic level (Short cycle) of higher education) – рівень вищої освіти, що відповідає 5-му кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою загально культурної та професійно орієнтованої підготовки, спеціальних умінь і знань, а також певного досвіду їх практичного застосування для виконання типових завдань, що передбачені для первинних посад у відповідній галузі професійної діяльності.

Дивися також: молодший бакалавр.

Правила прогресії (Progression rules) – система правил, що визначають умови прогресії осіб, що навчаються, всередині кваліфікацій та в напрямку інших

Предметні опорні точки (Subject benchmark statements) – орієнтири щодо стандартів академічних ступенів у різних галузях знань/предметних областях. Вони описують те, що надає освітній програмі цілісність та ідентичність, а також визначають, що очікується від випускника в термінах умінь, навичок, здатностей тощо, потрібних для розвитку компетентностей в цій галузі знань / предметній області.

Розроблені та використовуються Агенцією забезпечення якості (QAA) Великобританії для допомоги у розробленні, аналізі та реалізації освітніх програм. Не можуть розглядатися як стандарти.

Придатність (здатність) до працевлаштування (Employability) – наявність у випускників компетентностей (знань, умінь, інших особистісних характеристик), що необхідні для успішного працевлаштування.

Призначення кредитів (Credit assignment) – процес формального визначення в кредитах ЄКТС навчального навантаження студента, необхідного для опанування певної освітньої / навчальної програми або її компонентів.

Присвоєння кредитів (Award of credits) – акт надання (зарахування) студенту певної кількості кредитів ЄКТС. Присвоєння кредиту ЄКТС підтверджує, що результати навчання студента оцінено, і що студент виконав вимоги до освітнього / навчального компоненту чи кваліфікації.

Присудження ступеня/кваліфікації (Award of degree/qualification) – акт надання студентові певного академічного ступеня / кваліфікації за результатами успішного виконання відповідної освітньої програми.

Програма Темпус (Tempus) – освітня програма Європейського Союзу, яка підтримує модернізацію системи вищої освіти та створює простір для співпраці в країнах-партнерах ЄС через університетські проекти.

Програмні компетентності (Programme competences) – найбільш важливі компетентності, що визначають специфіку та включаються в Профіль програми. Очікується, що програмні компетентності однакових програм в різних університетах є подібними чи порівнюваними між собою.

Програмні результати навчання (Programme learning outcomes) – узгоджений набір 15-20 тверджень, які виражають, що здобувач вищої освіти повинен знати, розуміти та бути здатним виконувати після успішного завершення освітньої програми.

Прогресія (Progression) – процес, що дає змогу особам, що навчаються, переходити з одного рівня кваліфікації до наступного та вступати на освітні програми, що здійснюють підготовку до здобуття кваліфікацій вищого рівня в порівнянні з тими, які така особа вже отримала.

Продовжена освіта (Continuing/recurrent education): див. Освіта дорослих (Adult education); Післядипломна освіта (Postgraduate Continuing/Further/In-service Education).

Проект Тюнінг (TUNING Project) – проект Європейської Комісії «Налаштування освітніх структур в Європі», що реалізують із 2000 р. європейськими університетами в процесі взаємодії зі сферою праці та спрямований на формування загальної методології порівнюваності й сумісності рівнів і змісту освітніх програм у різних предметних галузях вищої освіти. Проект охоплює більшість країн, що підписали Болонську декларацію, зокрема й Україну. Проект Тюнінг виходить з того, що академічні ступені (кваліфікації) у міжнародному плані можуть бути порівняними і сумісними, якщо порівнюване те, що здатні (компетентні) виконати їх власники, та якщо порівнювані відповідні профілі програм. При цьому не ставиться за мету розроблення уніфікованих загальноєвропейських освітніх програм із детермінованим переліком навчальних дисциплін і з визначеним змістом. За проектом визначено ключові загальні та предметно-специфічні (фахові) компетентності для окремих освітніх галузей. У рамках проекту також розроблені дескриптори циклу / рівня для значної кількості предметних областей.

Професійне визнання (Professional recognition) – стосується права власника кваліфікації на практичну діяльність і відповідний професійний статус. У межах Європейського Союзу визнання в професійних цілях визначається як правовий акт, за яким компетентний орган у приймаючій країні визнає, що кваліфікація, отримана за кордоном, прийнятна для здійснення на її території законодавчо регульованої професійної діяльності.

Професійні кар'єрні кваліфікації (Professional career qualifications) – професійні кваліфікації, що присуджуються роботодавцями в сфері праці на основі професійних стандартів. Професійні кар'єрні кваліфікації

слід відрізняти від професійних освітніх кваліфікацій, які надаються в освітній сфері.

Професійні кваліфікації (Professional qualifications) – кваліфікації, які надаються з урахуванням професійних стандартів, що діють у сфері праці, і відображають здатність особи виконувати завдання і обов'язки певного виду професійної діяльності. За суб'єктом надання професійні кваліфікації поділяються на кар'єрні (надаються у сфері праці) та освітні (надаються у сфері освіти). Серед професійних кар'єрних кваліфікацій – кваліфікаційні розряди, ранги, класні чини, категорії, звання тощо.

Професійні освітні кваліфікації (Professional educational qualifications) – освітні кваліфікації, які орієнтовані на вихід випускника на ринок праці, здійснення професійної діяльності та надаються в освітній сфері з урахуванням професійних стандартів за результатами виконання професійних освітніх програм. Професійні освітні кваліфікації не слід плутати із академічними кваліфікаціями (ступенями), що орієнтовані на подальше навчання, або професійними кар'єрними кваліфікаціями, які надаються роботодавцями у сфері праці.

Професійні стандарти (Professional standards) – мінімально необхідні вимоги до змісту та умов праці, кваліфікації працівників, їх компетентностей, що визначаються роботодавцями і слугують основою для присудження професійних кваліфікацій. Професійні стандарти співвідносяться з рівнями Національної рамки кваліфікацій і групуються за галузевими ознаками.

Профіль навчання (Profile of study) – сукупність основних типових характеристик освітньої програми, що відображують специфіку спрямування вищої освіти. Серед таких характеристик – орієнтація освітніх програм, що визначає їх тип (загальний, академічний та професійний, прикладний). Орієнтаційні типи характерні для всіх рівнів і циклів вищої освіти – короткого, бакалаврського, магістерського, докторського, крім доктора наук.

Профіль програми (Programme profile) – документ європейського зразка, створений для представлення в усталеній формі основної інформації про освітню програму. Дає змогу точно позиціонувати освітню програму серед інших, співвіднести з тематикою наукових досліджень, чим полегшити її розуміння всіма основними зацікавленими особами / стейкхолдерами: студентами, роботодавцями, дослідниками, викладачами, агенціями забезпечення якості тощо. Визначає предметну область, до якої належить дана освітня програма, її освітній рівень та специфічні особливості даної програми, які відрізняють її від інших подібних програм. Може бути самодостатнім документом або частиною Додатку до диплома (обсягом до 2 сторінок).

Профіль ступеня (Degree profile): див. Профіль навчання (Profile of study); Профіль програми (Programme profile).

Рамка кваліфікацій, РК (Qualifications framework) – цілісний структурований опис кваліфікаційних рівнів, через який можуть бути виражені та співвіднесені між собою в узгоджений спосіб усі кваліфікації у певній системі кваліфікацій. Рамки кваліфікацій визначають результати навчання, виражені в термінах

компетентностей, для кваліфікацій певних рівнів.

Розрізняють загальноєвропейські, національні й галузеві рамки кваліфікацій. До загальноєвропейських рамок кваліфікацій належать Європейська рамка кваліфікацій для навчання протягом життя, Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти.

Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (Framework for Qualifications of the European Higher Education Area, FQ EHEA) – всеохоплююча рамка (шкала) кваліфікацій, що розроблена для вищих навчальних закладів/закладів вищої освіти Європи, прийнята на Бергенській конференції (2005 р.), описує три послідовні цикли вищої освіти: перший, включаючи короткий, (бакалаврський), другий (магістерський) і третій (докторський). Для опису кваліфікаційних рівнів рамки використовуються Дублінські дескриптори, що складаються з п'яти видів компетентностей (результатів навчання): знання і розуміння; застосування знань і розуміння; формування суджень; комунікація; здатність до подальшого навчання, розвитку, а також кредитний вимір для першого і другого циклів.

Ранжування закладів вищої освіти (Ranking Higher Education Institutions) – процес і механізм порівняння показників діяльності вищих навчальних закладів/закладів вищої освіти (та/або освітніх програм) за певними критеріями та визначення відповідних рейтингів. Серед авторитетних світових рейтингів – «Шанхайський» (Академічний рейтинг університетів світу – ARWU), який ранжує 500 університетів та еквівалентних закладів, і «Таймс» (Times), визначає 400 найкращих університетів та їм еквівалентних закладів світового класу.

Регульована професія (Regulated profession) – професія, допуск до якої та/або діяльність у межах якої певним чином регулюється спеціальним законом або спеціальними адміністративними правилами.

Результати (Outcomes) – очікувані чи досягнуті результати освітньої/навчальної програми, іншої інституційної діяльності, що підтверджуються певним переліком індикаторів. Реальні досягнуті результати відмінні від цілей, які являють собою очікувані (заплановані, бажані) результати.

Результати навчання (Learning outcomes) – сукупність знань, умінь, навичок, інших компетентностей, набутих особою у процесі навчання за певною освітньо-професійною, освітньо-науковою програмою, які можна ідентифікувати, кількісно оцінити та виміряти.

Результати навчання в сукупності із критеріями їх оцінювання визначають мінімальні вимоги до присвоєння кредитів тоді, коли виставлення оцінок ґрунтується на співставленні реальних навчальних досягнень студента із мінімальними вимогами. Реальні результати навчання відрізняються від навчальних цілей (очікуваних результатів) тим, що стосуються навчальних досягнень студента, тоді як цілі навчання є намірами викладача (запланованими результатами). Термін «результати навчання» є одним з основних термінів Болонського процесу і важливий для розуміння та порівняння розмаїття академічних ступенів (кваліфікацій) в Європі, зміни освітньої парадигми з процесної на результатну. Останнє означає перехід від підходу в побудові освітніх програм і викладанні, орієнтованого на викладача, до студентоцентрованого підходу.

Рівень кредиту (Credit level) – показник відносного рівня вимог до складності навчального компоненту, глибини його вивчення та рівня самостійності студента. Може пов'язуватися з роком навчання (наприклад, рівні 1/2/3 за трирічної освітньої програми) та/або змістом курсу (наприклад, базовий, середній, ускладнений).

Рівень освіти (Level of education) – місце освітньої/навчальної програми, відповідної кваліфікації (ступеня) в системі освіти, зокрема вищої освіти. Рівні освіти утворюють упорядкований перелік груп освітніх/навчальних програм і відповідних кваліфікацій за ступенем складності їх змісту від найпростіших базових до складних спеціалізованих. Рівень освіти, поряд із галуззю освіти, є основною класифікаційною змінною Міжнародної стандартної класифікації освіти та ідентифікується з певними рівнями європейських і національних рамок кваліфікацій. Зазвичай є національна ієрархія рівнів освіти, кваліфікацій, ступенів (для цього в різних країнах прийнято національні системи класифікації освіти та рамки кваліфікацій). Кількість рівнів освіти, кваліфікацій, ступенів може відрізнятися поміж країнами та системами освіти.

Рівні вищої освіти (Levels of higher education): див. Міжнародна стандартна класифікація освіти, МСКО (International Standard Classification of Education, ISCED); Початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти (Basic level (Short cycle) of higher education); Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти (First (Bachelor's) cycle of higher education); Другий (магістерський) рівень вищої освіти (Second (Master's) cycle of higher education); Третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти (Third (education and research) cycle of higher education).

Розуміння (Understanding) – теоретичний (концептуальний) рівень опанування знань/навчальної інформації, що дає змогу не лише фактично знати, що, де і коли відбувається та відтворювати/перелічувати відомі факти, а й інтерпретувати інформацію та пояснювати, чому і як відбувається/здійснюється те чи інше явище.

Сертифікація (Certification) – процес, за яким уповноважений орган підтверджує досягнення встановлених стандартів якості та зазвичай надає відповідні права суб'єкту діяльності. Для вищої освіти надання відповідного сертифікату, диплому або звання формально означає, що результати навчання досягнуті здобувачем вищої освіти, оцінені та визнані компетентним органом згідно із визначеним стандартом.

Система внутрішнього забезпечення якості (Internal quality assurance system) – система забезпечення вищими навчальними закладами / закладами вищої освіти якості освітньої діяльності та якості вищої освіти, що передбачає здійснення таких процедур і заходів:

1) визначення принципів та процедур забезпечення якості вищої освіти;

2) здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм;

3) щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників вищого навчального закладу / закладу вищої освіти та регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань на офіційному веб-сайті вищого навчального закладу / закладу вищої освіти, на інформаційних стендах та в будь-який інший спосіб;

4) забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних, наукових і науково-педагогічних

працівників;

5) забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, у тому числі самостійної роботи студентів, за кожною освітньою програмою;

6) забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом;

7) забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації;

8) забезпечення ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату у наукових працях працівників вищих навчальних закладів / закладів вищої освіти і здобувачів вищої освіти;

9) інших процедур і заходів.

Система забезпечення якості вищої освіти (Quality assurance system in higher education) складається з:

1) системи забезпечення вищими навчальними закладами/зкладами вищої освіти якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості);

2) системи зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності вищих навчальних закладів / закладів вищої освіти та якості вищої освіти;

3) системи забезпечення якості діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти.

Система зовнішнього забезпечення якості (External quality assurance system) – система зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності вищих навчальних закладів/зкладів вищої освіти та якості вищої освіти, що передбачає здійснення таких процедур і заходів:

- 1) забезпечення ефективності процесів і процедур внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності вищих навчальних закладів / закладів вищої освіти та якості вищої освіти;
- 2) забезпечення наявності системи проведення процедур зовнішнього забезпечення якості;
- 3) забезпечення наявності оприлюднених критеріїв прийняття рішень відповідно до стандартів та рекомендацій забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти;
- 4) налагодження доступного і зрозумілого звітування;
- 5) проведення періодичних перевірок діяльності систем забезпечення якості та механізмів роботи з отриманими рекомендаціями;
- 6) інших процедур і заходів.

Соціальний вимір вищої освіти (Social dimension in higher education) – сукупність характеристик вищої освіти, яка містить рівний і справедливий доступ до якісної освіти, інформування і консультування студентів, їх матеріальну підтримку, забезпечення соціальної єдності, що дає змогу більшості молодих людей, незалежно від соціального статусу, фінансової спроможності, інших факторів, опанувати освіту вищого рівня та максимально розкрити свій особистий потенціал, а відтак досягнути соціального вирівнювання громадян. Соціальний вимір вищої освіти є одним з аспектів Болонського процесу.

Дивися також: мобільність; якість вищої освіти.
Спеціалізація (Specialization/Major subject): складова спеціальності, що визначається вищим навчальним закладом та передбачає профільну спеціалізовану освітньо-професійну чи освітньо-наукову програму підготовки здобувачів вищої та післядипломної освіти.

Спеціальність (Speciality / Specialty / Detailed field)

– складова галузі знань, за якою здійснюється професійна підготовка.

Спільний ступінь (Joint degree) – академічний ступінь (кваліфікація), що присуджується спільно принаймні двома вищими навчальними закладами / закладами вищої освіти на основі освітньої програми, що розроблена та/або надається спільно цими закладами-партнерами. Присудження спільних ступенів (кваліфікацій) сприяє академічній і професійній мобільності, розвитку Європейського простору вищої освіти.

Сталий фонд (ендавмент) вищого навчального закладу (Endowment for higher education institution) – сума коштів або вартість іншого майна, призначена для інвестування або капіталізації на строк не менше 36 місяців, пасивні доходи від якої використовуються вищим навчальним закладом / закладом вищої освіти з метою здійснення його статутної діяльності у порядку, визначеному благодійником або уповноваженою ним особою.

Стандарт вищої освіти (Higher education standard) – сукупність вимог до змісту та результатів освітньої діяльності вищих навчальних закладів/закладів вищої освіти і наукових установ за кожним рівнем вищої освіти в межах кожної спеціальності.

Стандарти вищої освіти розробляють для кожного рівня вищої освіти в межах кожної спеціальності відповідно до Національної рамки кваліфікацій і використовуються для визначення та оцінювання якості змісту та результатів освітньої діяльності вищих

навчальних закладів/закладів вищої освіти (наукових установ).

Стандарт вищої освіти визначає такі вимоги до освітньої програми:

- 1) обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти;
- 2) перелік компетентностей випускника;
- 3) нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання;
- 4) форми атестації здобувачів вищої освіти;
- 5) вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти;
- 6) вимоги професійних стандартів (у разі їх наявності).

Дивися також: акредитація; ліцензування; Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти; якість вищої освіти.

Стандарт освітньої діяльності (Education activities standard) – сукупність мінімальних вимог до кадрового, навчально-методичного, матеріально-технічного й інформаційного забезпечення освітнього процесу вищого навчального закладу/закладу вищої освіти і наукової установи.

В Україні стандарти освітньої діяльності розробляють для кожного рівня вищої освіти в межах кожної спеціальності з урахуванням необхідності створення умов для осіб з особливими освітніми потребами та є обов'язковими до виконання всіма вищими навчальними закладами/закладами вищої освіти незалежно від форми власності та підпорядкування, а також науковими установами, що забезпечують підготовку докторів філософії та докторів наук.

В Європейському просторі вищої освіти на підставі визначених вимог до вищої освіти може відбуватися інституційне оцінювання в межах акредитації освітньої програми відповідно до Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості.

Дивися також: акредитація; ліцензування; Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти; якість вищої освіти.

Стандарти (Standards) – положення (норми), що визначають певний рівень вимог до змісту, якості та умов її оцінювання. Щодо закладів вищої освіти/вищих навчальних закладів стандарти містять визначення того, що має бути досягнуто цими закладами для акредитації чи сертифікації їх або їхніх освітніх/навчальних програм. Щодо освітніх/навчальних програм, то стандарти містять опис результатів навчання, необхідних для присудження кваліфікації.

Дивися також: акредитація; освітні, професійні стандарти; компетентність/компетентності; результати навчання; якість вищої освіти.

Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area) – документ, ухвалений на Болонському саміті в 2005 р. у Бергені (Норвегія), призначений для вищих навчальних закладів та агенцій із забезпечення якості вищої освіти. Містить стандарти і рекомендації щодо внутрішнього забезпечення якості у вищих навчальних закладах, зовнішнього забезпечення якості вищої освіти та стандарти щодо агенцій із зовнішнього забезпечення якості вищої освіти.

Дивися також: акредитація; ліцензування; стандарт

вищої освіти; стандарт освітньої діяльності; якість вищої освіти.

Стратегія у вищій освіті (Strategy in higher education) – визначення довгострокових цілей розвитку вищої освіти та обставин, з урахуванням яких плануються, ресурсно забезпечують і реалізують відповідні заходи. У межах Болонського процесу у 2007 р. прийнята стратегія «Європейський простір вищої освіти в глобальному оточенні», у якій поміж пріоритетів на майбутнє є цілісне функціонування цього простору.

Студент (Student) – особа, яка залучена до формальної освітньої програми вищої освіти.

Студентоцентризований підхід (Student-centered approach / Learner-centered approach) – передбачає розроблення освітніх програм, що зосереджені на результатах навчання, ураховують особливості пріоритетів особи, яка навчається, ґрунтуються на реалістичності запланованого навчального навантаження, що узгоджують із тривалістю освітньої програми. Одночасно студентові надають більші можливості щодо вибору змісту, темпу, способу та місця навчання.

Ступінь (Degree) – кваліфікація вищої освіти, що, здебільшого, присвоюють після успішного завершення освітньої програми на певному циклі/рівні вищої освіти.

Ступінь другого циклу (Second cycle degree) – освітня кваліфікація, що присуджує вищий навчальний заклад/заклад вищої освіти після успішного завершення освітньої програми другого циклу вищої освіти за болонською класифікацією з тривалістю навчання 1–2

роки та навчальним навантаженням 60–120 кредитів ЄКТС. Ступінь другого циклу, який зазвичай називають магістерським, надається на підставі отриманого раніше ступеня першого циклу або (у випадку інтегрованого ступеня) на підставі третього освітнього рівня за Міжнародною стандартною класифікацією освіти.

Дивися також: магістр; другий рівень вищої освіти.

Ступінь першого циклу (First cycle degree) – освітня кваліфікація, що присуджує вищий навчальний заклад/заклад вищої освіти після успішного завершення освітньої програми першого циклу вищої освіти за болонською класифікацією з тривалістю навчання не менше 3-х років і навчальним навантаженням 180–240 кредитів ЄКТС. Ступінь першого циклу, який зазвичай називають бакалаврським, надається на підставі третього освітнього рівня за Міжнародною стандартною класифікацією освіти.

Дивися також: бакалавр; перший рівень вищої освіти.

Ступінь третього циклу (Third cycle degree) – освітня кваліфікація, що присуджує вищий навчальний заклад/заклад вищої освіти після успішного завершення третього циклу вищої освіти за болонською класифікацією з тривалістю навчання 3–4 роки навчання і передбачає обов’язкове проведення науково-дослідницької роботи. Ступінь третього циклу, який зазвичай називають докторським, надається на підставі отриманого раніше ступеня другого циклу або в певних випадках першого циклу вищої освіти.

Дивися також: доктор філософії; третій рівень вищої освіти.

Точки прив'язки (Reference points) – індикатори, які забезпечують цілісність кваліфікацій, сукупностей результатів навчання. Використовуються проектом Тьюнінг для означення галузей знань/предметних областей, для яких розробляються освітні програми різних рівнів.

Дивися також: проект Тьюнінг; галузь знань.

Транснаціональна вища освіта (Transnational higher education) – вища освіта, що надається громадянам певної країни навчальними/освітніми закладами іншої держави.

Трансфер кредитів (Credit transfer) – процес зарахування кредитів, присвоєних в одному навчальному/освітньому закладі та визнаних в іншому, як правило, для отримання (присудження) кваліфікації.

Третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти (Third (education and research) cycle of higher education) – рівень вищої освіти, що відповідає 8-му кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, опанування методології наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне й практичне значення.

Дивися також: доктор філософії; ступінь третього циклу. Тривалість навчальної програми (Duration of study programme): див. Тривалість освітньої програми (Duration of educational programme).

Тривалість освітньої програми (Duration of educational programme) – стандартна кількість років, упродовж яких здобувач вищої освіти може виконати освітню програму. В Європейському просторі вищої освіти один навчальний рік вважається еквівалентним 60 кредитам ЄКТС.

Трициклова система вищої освіти (Three-cycle system of higher education) – запроваджена в межах Болонського процесу система вищої освіти, що складається з трьох циклів: перший і другий цикли відповідають 6-му і 7-му освітнім рівням за Міжнародною стандартною класифікацією освіти, а третій – 8-му (найвищому) освітньому рівню за цією класифікацією. Перший, другий і третій цикли зазвичай називають бакалаврським, магістерським, докторським. Кожен із цих циклів забезпечує доступ до професійної кар'єри та подальшого навчання. Характер кваліфікацій, що надаються на кожному з циклів описується Дублінськими дескрипторами в межах Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти. Документами Болонського процесу допускається також існування короткого циклу в межах першого циклу, що відповідає 5-му освітньому рівню за Міжнародною стандартною класифікацією освіти.

Уміння (Skills) – здатність застосовувати знання та розуміння для виконання завдань і розв'язання задач і проблем. Уміння поділяють на когнітивні (інтелектуально-творчі) і практичні на підставі майстерності з використанням методів, матеріалів, інструкцій та інструментів.

Університет (University) – основний тип вищого навчального закладу/закладу вищої освіти, що найбільш

повно виражає й реалізує місію, візію, цілі, завдання та функції вищої освіти. Як провідні інтелектуальні осередки суспільства, університети на засадах автономії, академічної свободи здійснюють освітню, дослідницьку, інноваційну діяльність, є головними чинниками суспільного прогресу.

В Україні університет – багатогалузевий (класичний, технічний) або галузевий (профільний) вищий навчальний заклад, що провадить інноваційну освітню діяльність за різними ступенями вищої освіти (зокрема доктора філософії), проводить фундаментальні та/або прикладні наукові дослідження, є провідним науковим і методичним центром, має розвинуту інфраструктуру навчальних, наукових і науково-виробничих підрозділів, сприяє поширенню наукових знань і провадить культурно-просвітницьку діяльність. Для визначення університетів світового класу проводяться їх різноманітні ранжування.

Фахові (предметно-специфічні) компетентності (Subject specific competences) – компетентності, які безпосередньо визначають специфіку (галузі знань/предметної області/спеціальності) освітньої програми та кваліфікацію випускника, забезпечують індивідуальність кожній освітній програмі.

В Європейському просторі вищої освіти за проектом Тюнінг розробляють описи й переліки компетентностей, результатів навчання для галузей знань і спеціальностей.

Філія (Branch/Affiliate) – територіально відокремлений структурний підрозділ вищого навчального закладу/закладу вищої освіти, що створено для задоволення потреб регіонального ринку праці у відповідних фахівцях і наближення місця навчання здобувачів вищої освіти до їх місця проживання.

В Україні філія вищого навчального закладу не є юридичною особою і діє на підставі затвердженого вищим навчальним закладом / закладом вищої освіти положення та відповідно до отриманої ліцензії на провадження освітньої діяльності.

Фонд міжнародної акредитації програм у галузі бізнес-адміністрування (Foundation for International Business Administration Accreditation, FIBAA) – провідне європейське акредитаційне агентство, що спеціалізується на експертизі якості вищої, післядипломної, додаткової й корпоративної освіти в галузі економіки, менеджменту, юриспруденції та соціальних наук.

Формальна освіта (Formal education) – освіта, що інституціалізована, цілеспрямована, спланована за участю державних і визнаних приватних організацій, та призводить до присудження національно визнаних кваліфікацій у межах певного освітнього рівня (етапу, циклу) і здійснюється в закладах освіти.

Формальне навчання (Formal learning): див. Формальна освіта (Formal education).

Цикли вищої освіти (Cycles of higher education) – складові в ієрархічній структурній класифікації вищої освіти, запропонованій в рамках Болонського процесу. В Європейському просторі вищої освіти виділяють такі цикли: короткий у межах першого циклу, перший (зазвичай називають бакалаврським), другий (магістерський) і третій (докторський) цикли вищої освіти. У деяких країнах виділяють також постдокторський цикл, пов'язаний з вищими докторськими (науковими)

кваліфікаціями (постдоктор – вищий доктор, габілітований доктор, доктор наук).

Цінності (Values) – об’єктивно-суб’єктивна інформація, що виражає значення об’єктів для суб’єктів, суб’єктивні пріоритети в царині об’єктів. Цінності як ставлення суб’єктів до об’єктів формуються в освіті, навчанні.

Якість вищої освіти (Quality in higher education) – рівень здобутих особою знань, умінь, навичок, інших компетентностей, що відображає її компетентність відповідно до стандартів вищої освіти.

Якість вищої освіти є ключовим поняттям Болонського процесу. Для її забезпечення розроблено Рамку кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (2005 р.), Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (2005 р.), утворено Європейську асоціацію забезпечення якості вищої освіти (2004 р.) та Європейський реєстр забезпечення якості вищої освіти.

Якість освітньої діяльності (Quality in education activities) – рівень організації освітнього процесу у вищому навчальному закладі/закладі вищої освіти, що відповідає стандартам вищої освіти, забезпечує здобуття особами якісної вищої освіти та сприяє створенню нових знань.

Scopus – бібліографічна і реферативна база даних та інструмент для відстеження цитованості статей, опублікованих у наукових виданнях. Є однією зі складових інтегрованого науково-інформаційного середовища SciVerse.

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Web of Science – платформа, на якій розміщено бази наукової літератури і патентів, до 2016 року належала Thomson Reuters. У листопаді 2016 року відділення IP & Science придбано інвестиційними фондами і функціонує як Clarivate Analytics.

***** – за матеріалами Інституту вищої освіти
Національної академії педагогічних наук України [7]**

Національний університет
водного господарства
та природокористування

5. ПЕРЕЛІК ГАЛУЗЕЙ ЗНАТЬ І СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ, ЗА ЯКИМИ ДІЙСНЮЮТЬ ПІДГОТОВКУ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ LIST OF FIELDS OF STUDY AND PROGRAM SUBJECT AREAS IN HIGHER EDUCATION

Код спеціальності	Найменування спеціальності	Title of program subject area
Code of speciality/program subject area		
01 Освіта/Педагогіка (Education)		
011	Освітні, педагогічні науки	Education sciences
012	Дошкільна освіта	Pre-school education
013	Початкова освіта	Primary education
014	Середня освіта (за предметними спеціальностями)	Secondary education (by subject specialization)
015	Професійна освіта (за спеціалізаціями)	Vocational education (by subject specialization)
016	Спеціальна освіта	Special education
017	Фізична культура і спорт	Physical education and sport

02 Культура і мистецтво (Culture and arts)

021	Аудіовізуальне мистецтво та виробництво	Audiovisual arts and production
022	Дизайн	Design
023	Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація	Fine arts, decorative art, restoration
024	Хореографія	Choreography
025	Музичне мистецтво	Music
026	Сценічне мистецтво	Performing arts
027	Музезнавство, пам'яткознавство	Museum and monument studies
028	Менеджмент соціокультурної діяльності	Socio-cultural event management
029	Інформаційна, бібліотечна та архівна справа	Information, library and archival studies

03 Гуманітарні науки (Humanities)

031	Релігієзнавство	Religious studies
032	Історія та археологія	History and archeology

033	Філософія	Philosophy
034	Культурологія	Cultural studies
035	Філологія	Philology
04 Богослов'я (Theology)		
041	Богослов'я	Theology
05 Соціальні та поведінкові науки (Social and behavioral studies)		
051	Економіка	Economics
052	Політологія	Political science
053	Психологія	Psychology
054	Соціологія	Sociology
06 Журналістика (Journalism)		
061	Журналістика	Journalism
07 Управління та адміністрування (Management and administration)		
071	Облік і оподаткування	Accounting and taxation
072	Фінанси, банківська справа та страхування	Finance, banking and insurance
073	Менеджмент	Management
075	Маркетинг	Marketing
076	Підприємництво, торгівля та біржова діяльність	Business, trade and exchange activities

08 Право (Law)		
081	Право	Law
09 Біологія (Biology)		
091	Біологія	Biology
10 Природничі науки (Natural sciences)		
101	Екологія	Environmental studies
102	Хімія	Chemistry
103	Науки про Землю	Earth sciences
104	Фізика та астрономія	Physics and astronomy
105	Прикладна фізика та наноматеріали	Applied physics and nanomaterials
106	Географія	Geography
11 Математика та статистика (Mathematics and statistics)		
111	Математика	Mathematics
112	Статистика	Statistics
113	Прикладна математика	Applied mathematics
12 Інформаційні технології (Information technologies)		
121	Інженерія програмного забезпечення	Software engineering
122	Комп'ютерні науки	Computer sciences

123	Комп'ютерна інженерія	Computer engineering
124	Системний аналіз	System analysis
125	Кібербезпека	Cyber security
126	Інформаційні системи та технології	Information systems and technologies
13 Механічна інженерія (Mechanical engineering)		
131	Прикладна механіка	Applied mechanics
132	Матеріалознавство	Materials science
133	Галузеве машинобудування	Industrial machinery engineering
134	Авіаційна та ракетно-космічна техніка	Aviation and aerospace technologies
135	Суднобудування	Shipbuilding
136	Металургія	Metallurgy
14 Електрична інженерія (Electrical engineering)		
141	Електроенергетик, електротехніка та електромеханіка	Electrical energetics, electrical engineering and electromechanics
142	Енергетичне машинобудування	Power machinery

143	Атомна енергетика	Nuclear power engineering
144	Теплоенергетика	Thermal power engineering
145	Гідроенергетика	Hydraulic power engineering
15 Автоматизація та приладобудування (Automation and instrumentation)		
151	Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології	Automation and computer-integrated technologies
152	Метрологія та інформаційно-вимірювальна техніка	Metrology and information-measuring technology
153	Мікро- та наносистемна техніка	Micro- and nano-system technology
16 Хімічна та біоінженерія (Chemical and bioengineering)		
161	Хімічні технології та інженерія	Chemical technology and engineering
162	Біотехнології та біоінженерія	Biotechnology and bioengineering
163	Біомедична інженерія	Biomedical engineering

17 Електроніка та телекомунікації (Electronics and telecommunications)

171	Електроніка	Electronics
172	Телекомунікації та радіотехніка	Telecommunications and radio engineering
173	Авіоніка	Avionics

18 Виробництво та технології (Manufacturing and technology)

181	Харчові технології	Food technology
182	Технології легкої промисловості	Consumer industry technologies
183	Технології захисту навколишнього середовища	Environmental protection technology
184	Гірництво	Mining
185	Нафтогазова інженерія та технології	Oil and gas engineering and technology
186	Видавництво та поліграфія	Publishing and printing
187	Деревообробні та меблеві технології	Woodworking and furniture technologies

19 Архітектура та будівництво (Architecture and construction)

191	Архітектура та містобудування	Architecture and town planning
192	Будівництво та цивільна інженерія	Building and civil engineering
193	Геодезія та землеустрій	Geodesy and land management
194	Гідротехнічне будівництво, водна інженерія та водні технології	Hydrotechnical construction, water engineering and water technologies

20 Аграрні науки та продовольство (Agricultural sciences and food)

201	Агрономія	Agronomy
202	Захист і карантин рослин	Plants and quarantine
203	Садівництво та виноградарство	Horticulture and viticulture
204	Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва	Livestock production and processing technologies of animal products
205	Лісове господарство	Forestry

206	Садово-паркове господарство	Landscaping
207	Водні біоресурси та аквакультура	Water bio-resources and aquaculture
208	Агроінженерія	Agricultural engineering
21 Ветеринарна медицина (Veterinary medicine)		
211	Ветеринарна медицина	Veterinary medicine
212	Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза	Veterinary hygiene, sanitation and expertise
22 Охорона здоров'я (Health)		
221	Стоматологія	Dental studies
222	Медицина	Medicine
223	Медсестринство	Nursing
224	Технології медичної діагностики та лікування	Medical diagnostic and treatment technologies
225	Медична психологія	Medical psychology
226	Фармація, промислова фармація	Pharmacy, industrial pharmacy

227	Фізична терапія, ерготерапія	Physical therapy, ergotherapy
228	Педіатрія	Pediatrics
229	Громадське здоров'я	Public health
23 Соціальна робота (Social work)		
231	Соціальна робота	Social work
232	Соціальне забезпечення	Social welfare
24 Сфера обслуговування (Services)		
241	Готельно- ресторанна справа	Hotel, restaurant catering
242	Туризм	Tourism
25 Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону (Military sciences, national security, state border security)		
251	Державна безпека	National security
252	Безпека державного кордону	State border security
253	Військове управління (за видами збройних сил)	Military management (by types of armed forces)
254	Забезпечення військ (сил)	Military acquisition and procurement

255	Озброєння та військова техніка	Weapons and military equipment
256	Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності)	National security (by separate spheres of security and activities)
26 Цивільна безпека (Civil security)		
261	Пожежна безпека	Fire safety
262	Правоохоронна діяльність	Law enforcement
263	Цивільна безпека	Civil security
27 Транспорт (Transport services)		
271	Річковий та морський транспорт	Marine and river transport
272	Авіаційний транспорт	Aviation transport
273	Залізничний транспорт	Railway transport
274	Автомобільний транспорт	Motor vehicle transport
275	Транспортні технології (за видами)	Transport technology (by type)

28 Публічне управління та адміністрування (Public administration)		
281	Публічне управління та адміністрування	Public administration
29 Міжнародні відносини (International relations)		
291	Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії	International relations, social communication and regional studies
292	Міжнародні економічні відносини	International economic relations
293	Міжнародне право	International law

6. КОРИСНІ ПОСИЛАННЯ

Назва	Веб-посилання
Education, Audiovisual & Culture Executive Agency	http://eacea.ec.europa.eu/education
IREG Observatory on Academic Ranking and Excellence	http://ireg-observatory.org/en/
The Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD)	http://www.oecd.org
Tuning Academy	http://tuningacademy.org/
UNESCO	http://www.unesco.org/new/en/education
Аналітичний центр CEDOS	https://cedos.org.ua/
Асоціація професіоналів із управління персоналом HRFORUM	https://hrforum.ua/
Європейська асоціація забезпечення якості вищої освіти (European Association for Quality Assurance in Higher Education, ENQA)	http://www.enqa.eu/

Європейська асоціація закладів вищої освіти (European Association of Institutions in Higher Education, EURASHE)	https://www.eurashe.eu/
Європейська асоціація університетів, ЄАУ (European University Association, EUA)	http://www.eua.be/
Європейський союз студентів, ЄСС (European Students' Union, ESU)	https://www.esu-online.org/
Інститут вищої освіти Національної академії педагогічних наук України	http://ihed.org.ua/ua/
Міністерство освіти і науки України	http://www.mon.gov.ua
Національне агентство забезпечення якості вищої освіти	http://naqa.gov.ua/
Національна академія педагогічних наук України	http://naps.gov.ua
Національний Erasmus+ офіс в Україні	http://erasmusplus.org.ua
Національний Темпус-офіс в Україні	http://tempus.org.ua
Національний університет водного господарства та природокористування	http://nuwm.edu.ua/

Освіта.UA	http://osvita.ua/
Представництво Світового банку в Україні	http://www.worldbank.org.ua
Програма розвитку ООН в Україні	http://www.undp.org.ua/ua/home
Проект сприяння академічній доброчесності в Україні SAIUP	http://www.saiup.org.ua/
Фонд міжнародної акредитації програм у галузі бізнес-адміністрування FIBAA	http://www.fibaa.org/nc/ru/start/

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гончаренко М. Ф., Свіжевська С. А. Акредитація від А до Я. Глосарій з акредитації: навч.-метод. посіб. Д. : Державний вищий навчальний заклад «Національний гірничий університет», 2011. 289 с.

2. Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ. / за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. 106 с.

3. Закон України від 01 липня 2014 р. № 1556-VII «Про вищу освіту». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18?info=1> (дата звернення: 06.08.2018).

4. Закон України від 05 вересня 2017 р. № 2145-VIII «Про освіту». URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 06.08.2018).

5. Керівництво до програми Еразмус+ (Programme Guide) Version 2 (2018):15/12/2017. URL: http://erasmusplus.org.ua/images/phoca/download/documentation/ProgrammeGuide_UA_2018V2.pdf (дата звернення: 06.08.2018).

6. Лист Міністерства освіти і науки України від 05 лютого 2016 р. № 1/9-64 «Щодо використання у практичній роботі вищих навчальних закладів англomовного варіанту Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти». URL:

http://old.mon.gov.ua/files/normative/2016-02-08/5048/lmon_64.pdf (дата звернення: 06.08.2018).

7. Національний освітній глосарій: вища освіта : [довідкове видання. – 2-е вид., перероб. і доп.] / В. М. Захарченко, С. А. Калашнікова, В. І. Луговий та ін.; за ред. В. Г. Кременя. К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014. 100 с.

8. Оптимальні шляхи та моделі розвитку інституційного потенціалу університетів в контексті глобального лідерства: метод. рекомендації / О. Боднарук, І. Драч, С. Калашнікова та ін.; під заг. ред. С. Калашнікової. К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. – 100 с.

9. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти». URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF> (дата звернення: 06.08.2018).

10. Рашкевич Ю. М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти: монографія. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2014. 168 с.

11. Розвиток системи забезпечення якості вищої освіти в Україні: інф.-аналіт. огляд. / заг. ред. С. Калашнікової та В. Лугового. К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2015. 84 с.

12. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). К. : ТОВ «ЦС», 2015. 32 с.